

Nr 9

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen om val till riksdagen m. m.

Till konstitutionsutskottet har båda kamrarna den 27 februari 1962 hänvisat en av Kungl. Maj:t till riksdagen avlåten proposition, nr 53, vari Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för den 26 januari 1962 föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogade förslag till

1) lag angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796) om val till riksdagen samt

2) lag om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253).

Beträffande motiveringen till lagförslagen får utskottet, i den mån redogörelse därför icke lämnas i det följande, hänvisa till propositionen.

Inledning

Åtskilliga åtgärder av skilda slag och av olika betydenhet har under årens lopp vidtagits i avsikt att underlätta de röstberättigade medborgarnas deltagande i de politiska och kommunala valen. På grund av ytterligare framkomna reformkrav på området tillkallade chefen för justitiedepartementet med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1955 kanslidirektören S. Waller att verkställa en översyn av bestämmelserna rörande allmänna val. I de för utredningen gällande direktiven konstaterade departementschefen att vad som under senare år genomförts inte inneburit någon slutgiltig lösning av alla hithörande spørsmål. Avsikten hade i stället varit den, att man sedan erfarenheter vunnits av de vidtagna åtgärderna skulle undersöka om ytterligare förbättringar kunde åstadkommas utan att kravet på valsäkerhet eftergavs. — Sedermera tillkallades såsom ytterligare ledamöter av utredningen ledamoten av riksdagens andra kammare redaktören J. Braconier, organisationschefen C. H. Brolin, ombudsmannen S. H. E. Lundgren och förbundssekreteraren C. E. R. Moberg. Utredningen, som antagit benämningen 1955 års valutredning, har framlagt olika förslag till reformer på valrättens område, vilka förslag till stor del kunnat läggas till grund för lagstiftning. Som särskilt betydelsefullt framstår härvid genomförandet av den s. k. röstkortsreformen för såväl andrakammarvalens som kommunalvalens vidkommande.

Det senaste resultatet av valutredningens arbete utgöres av ett den 25

april 1961 dagtecknat betänkande (SOU 1961: 20) om vissa frågor rörande allmänna val. I detta betänkande har utredningen främst inriktat sitt arbete på en undersökning av möjligheterna att underlätta valdeltagandet för en del mera speciella väljarkategorier, för vilka svårigheter att utöva rösträtten ofta möter med nuvarande lagstiftning. I betänkandet framlägges också vissa förslag till reformer i syfte att avhjälpa eller minska dylika svårigheter. Med tanke närmast på väljare, som vid valtillfället befinner sig utom riket, föreslås sålunda en utsträckning av tiden för röstning före valdagen. Till främjande av sjömännens valdeltagande förordas, att röstmottagning skall under vissa förutsättningar få äga rum å fartyg. I betänkandet dryftas även den svårlösta frågan om åtgärder till underlåtande av sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande. I denna del har utredningen utan att taga definitiv ståndpunkt framlagt vissa alternativa principförslag till frågans lösning. Utredningen har jämväl prövat möjligheterna att underlätta valdeltagandet för vissa andra väljargrupper, nämligen avlägset boende väljare, i fångvårdsanstalt intagna personer samt vissa väljare, som på grund av sitt yrke emellanåt kunnat ha svårigheter att utöva sin rösträtt. Även frågor av valteknisk natur har upptagits till behandling i betänkandet. Sålunda har utredningen däri redovisat en översyn av gällande föreskrifter om sigillering och om valsedels ogiltighet. Jämväl på detta område föreslår utredningen vissa reformer. Utredningen har också i betänkandet prövat möjligheterna att anordna ett snabbare sammanräkningsförfarande. Slutligen förordar utredningen med avseende å valnämndsorganisationen på landet vissa reformer, som med hänsyn till de nu fungerande valnämndsledamöternas mandatperiod dock icke föreslås skola träda i kraft förrän den 1 januari 1964.

Över betänkandet har efter remiss yttranden avgivits av fångvårdsstyrelsen, generalpoststyrelsen, statistiska centralbyrån, sjöfartsstyrelsen, överståthållarämbetet, samtliga länsstyrelser, Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska landstingsförbundet, Sveriges redareförening, Sveriges fartygsbefälsförening, Svenska maskinbefälsförbundet, Svenska sjöfolksförbundet, Svenska stewardsföreningen samt Sveriges folkpensionärers riksförbund. Därjämte har överståthållarämbetet och länsstyrelserna överlämnat yttranden från underställda myndigheter.

I propositionen föreslås en utsträckning av tiden för röstning före valdagen, i anslutning vartill förordas jämkning av åtskilliga i vallagarna uppställda tidsgränser. Propositionen innehåller vidare förslag till regler om fartygsröstning samt om rätt för personal, som tjänstgör å sjukhus, att på valdagen rösta på postanstalt vid sjukhuset. Vidare föreslås viss uppmjukning av reglerna om verkan av att valsedlar ej förvarats under stadgad försegling eller eljest på föreskrivet sätt. Slutligen föreslås ett förtydligande av vissa bestämmelser, som har betydelse för bedömande av verkan av riksvalsedel. Frågan om åtgärder till underlättande av sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande liksom frågan om en ändrad valnämndsorganisation på landet har ej upptagits till närmare behandling i propositionen.

Enligt departementschefen bör det ankomma på valutredningen att med beaktande av vad som framkommit under remissbehandlingen taga slutlig ställning till den först nämnda frågan. Prövningen av den sistnämnda frågan har departementschefen funnit kunna anstå till en senare tidpunkt.

I. Frågan om utsträckt tid för röstning före valdagen m. m.

Enligt 70 § lagen om val till riksdagen (ValL) och 35 § kommunala vallagen (KVL) äger röstberättigad i vissa fall avlämna valsedel före valdagen. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket, har han sålunda rätt att före valdagen rösta å postanstalt inom riket. Samma rätt tillkommer röstberättigad, som utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, om det med skäl kan antagas, att han till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valdagen. Vistas röstberättigad utom riket, äger han under vissa förutsättningar avlämna valsedel å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Kungl. Maj:t bestämmer.

Röstmottagning före valet skall å postanstalt, beskickning och konsulat, som nu sagts, äga rum från och med den adertonde dagen före valdagen (72 § andra stycket ValL och 37 § andra stycket KVL). Å beskickning eller konsulat får sådan röstmottagning icke fortgå längre än till dess avgivna valsedlar skall insändas till överståthållarämbetet, vilket måste ske i så god tid, att de kan beräknas vara ämbetet tillhanda sist å fjärde dagen efter valdagen.

Liksom röstmottagning före valet icke äger rum förrän från och med adertonde dagen före valdagen, må ej heller valsedelsförsändelse, varigenom äkta make avser att avge valsedel genom andra maken, anordnas förrän tidigast aderton dagar före valet (62 § ValL och 28 § KVL).

Den tidpunkt, då röstmottagning före valet påbörjas eller anordnande av äktamakeförsändelse tidigast får ske, är bestämd med hänsyn tagen till andra tidsgränser, som vallagarna uppställer för olika valförberedande åtgärder. I det anmälningsförfarande, som föreskrivits för vinnande av skydd för partibeteckning, stipuleras flera sådana tidsgränser. Enligt 54 § 7 mom. ValL gäller sålunda, att ansökan om registrering av partibeteckning skall vid ordinarie andrakammarval vara gjord hos inrikesdepartementet senast den 1 augusti närmast före valet och, då Kungl. Maj:t förordnar om nya andrakammarval, senast femte dagen efter förordnandet, för att partibeteckningen skall medtagas i de till länsstyrelserna utsända registerutdragen. Parti, vars partibeteckning är upptagen å sådant registerutdrag och som därför äger hos länsstyrelsen göra kandidatanmälan enligt 56 § ValL, skall göra dylik anmälan sist å tjugofemte dagen före valdagen, men ändring av anmälan kan ske senast femte dagen efter anmälningstidens utgång (56 § 2 mom. ValL). Sedan fristen för ändring av skedd anmälan utgått,

skall länsstyrelsen ofördröjligen företaga slutlig prövning av de inkomna kandidatanmälningarna och därefter omedelbart utfärda kungörelse om valet, i vilken även en lista över godkända kandidatanmälningar skall inflyta (56 § 4 och 5 mom. ValL). Av det sagda följer alltså, att kungörelse om valet icke kan utfärdas förrän å nittonde dagen före valdagen.

Begynnelsedagen för röstmottagning före valet äger jämväl samband med andra tidsgränser för valförberedande åtgärder. Då val till andra kammaren skall förrättas allenast i del av riket, gäller sålunda, att kungörelse om tidpunkten för valet skall ske sist trettionde dagen före valet (55 § 2 mom. ValL). Enligt 11 § 2 mom. första stycket KVL åligger det länsstyrelse att bestämma dag för extra kommunalval senast tjugonde dagen före valdagen. Kungörelse om ordinarie eller extra kommunalval skall utfärdas senast nittonde dagen före valdagen (20 § 1—3 mom. KVL). För såväl andrakammarval som kommunalval gäller att, i den mån röstkort allmänt skall utsändas till de röstberättigade före valet, sådant utsändande skall ske senast å tjugofemte dagen före valdagen eller, då röstkortet avser flera kommunalval som förrättas på olika dagar, å samma tid före den första valdagen (55 a § andra stycket ValL och 19 § 1 mom. andra stycket KVL).

Utredningen har erinrat om att röstmottagning före valet enligt en av 1934 års riksdag villkorligt antagen lag skulle äga rum från och med trettionde dagen före valdagen men att i samband med införandet vid nästföljande års riksdag av skydd för väljarbeteckning beslutats att tiden för röstmottagning skulle begränsas till aderton dagar före valdagen. Enligt valutredningens mening har denna inskränkning av tiden icke i någon mera betydande mån minskat institutets användbarhet såvitt gäller väljare, som under hela den tid röstningen pågår vistas inom riket. För väljare som vistas utom riket torde det enligt utredningen däremot många gånger vara svårt att under den jämförelsevis korta tid, som står till buds för röstningen, komma i förbindelse med beskickning eller konsulat, där röstning är anordnad. Det måste även anses vara fördelaktigt att de personer, som vistas här i riket men som avser att före valdagen avresa till utlandet, i större utsträckning än vad som nu är fallet ges möjlighet att rösta på postanstalt före avresan. Skäl för en utsträckning av tiden för röstning före valdagen föreligger därför enligt utredningen. Härtill kommer att ett införande av fartygsröstning med nödvändighet förutsätter en sådan utsträckning. Utredningen föreslår sådan ändring av hithörande lagrum i vallagarna, att röstning före valdagen — liksom även anordnande av valsedelsförsändelse av äkta make — får ske från och med den trettionde dagen före valdagen. I samband härmed påpekar utredningen behovet av en tidigare anmälan av partikandidater vid andrakammarvalen, om tiden för röstning skall kunna förlängas. Då utredningen på närmare anförda skäl icke ansett sig böra föreslå någon förkortning av fristen för ändring av skedd anmälan, fem dagar efter anmälningstidens utgång, har utredningen funnit en återgång till ett system med röstning från och med trettionde dagen före valdagen kräva, att anmälan av kandidater sker sist å

trettiosjunde dagen före valdagen. Anmälningarna måste i så fall vara definitiva senast å trettioandra dagen före valdagen. Enligt vad utredningen framhåller torde från partiernas sida några hinder ej möta mot en sådan ordning.

Utredningen förordar tillika en jämkning av åtskilliga andra tidsgränser, som gäller för olika valförberedande åtgärder. Sålunda föreslås, att den i 54 § 7 mom. ValL angivna tidsgränsen för ansökan om registrering av partibeteckning förskjutes från den 1 augusti till den 20 juli närmast före valet. Vidare föreslås den i 55 § 2 mom. ValL stadgade tidpunkten, då kungörande av val som avser del av riket senast skall ske, bestämd till fyrtionde i stället för trettionde dagen före valdagen. Den tid, då dagen för extra kommunalval enligt 11 § 2 mom. första stycket KVL senast skall bestämmas, föreslås också ändrad från tjugonde till trettiofemte dagen före valdagen. Jämväl den tidpunkt, då kungörande av kommunalval enligt 20 § 1—3 mom. KVL sist skall ske, föreslås flyttad från nittonde till trettioförsta dagen före valdagen. Slutligen förordar utredningen den ändringen av 55 a § andra stycket ValL, att då allmänt utsändande av röstkort skall ske, åtgärden skall vidtagas senast trettiofemte i stället för tjugofemte dagen före valdagen.

Så gott som samtliga *remissinstanser* har tillstyrkt eller lämnat utan erinran den föreslagna utsträckningen av tiden för röstning före valdagen och för anordnande av äktamakeförsändelse. Ett par remissinstanser har samtidigt betonat vikten av att röstkortet färdigställas i tid. Mot utredningens förslag om ändring av tidsgränsen för röstkortens utsändande har endast enstaka remissmyndigheter visat sig betänksamma. Man har därvid bl. a. pekat på den omständigheten, att redan den nu stipulerade gränsen medfört att i ej så få fall röstkortet tappats bort eller förlagts och att därigenom röstningen fått äga rum utan röstkort. Vad utredningen i övrigt anfört i nu ifrågakvarande sammanhang har i stort sett ej föranlett erinringar under remissbehandlingen.

Departementschefen anser, att förslaget om en utsträckning av tiden för röstning före valet och för anordnande av valedelsförsändelse till trettio dagar före valdagen är förenat med påtagliga fördelar, och är därför beredd att förorda förslagets genomförande. Även om det är antagligt att den nuvarande fristen i regel är tillräcklig för sådana väljare, som vistas inom landet under hela den tid röstmottagning äger rum, skulle en förlängning av fristen framför allt få betydelse för vissa inom fiskeri- och sjöfartnäringen verksamma väljare samt sådana röstberättigade, som vistas i främmande land men icke uppehåller sig på ort, där svensk beskickning eller svenskt konsulat finnes. En förlängning av fristen kan även vara av betydelse för andra aktuella reformförslag på valrättens område, exempelvis frågan om underlättande av sjöfolkets valdeltagande.

Fristens utsträckande föranleder i sin tur justeringar av vissa andra i vallagarna angivna tidsgränser och departementschefen biträder utredningens förslag i denna del. Departementschefen påpekar i detta sammanhang

särskilt, att den föreslagna tidpunkten — den trettiofemte dagen före valdagen — då dagen för extra kommunalval senast skall bestämmas, är en minimitid, och att i det fall ett allmänt utsändande av röstkort undantagsvis skall ske före ett extraval, dagen för valet bör bestämmas tidigare än å trettiofemte dagen dessförinnan.

Vad slutligen angår förslaget om förläggandet av den senaste tidpunkten för utsändande av röstkort vid andrakammarval till trettiofemte i stället för tjugofemte dagen före valdagen framhåller departementschefen att bestämmelserna om innehav av röstkort som en förutsättning för rätt att rösta före valdagen även fortsättningsvis bör bestå. Det framstår som önskvärt att utsändandet av röstkorten äger rum å sådan tid att röstkorten kan beräknas i allmänhet komma väljarna till handa före eller samtidigt med röstmottagningsperiodens början. Med hänsyn särskilt till möjligheten att preliminärt iordningställa röstkorten redan innan röstlängden är slutgiltig, torde svårigheterna att med den föreslagna ordningen medhinna röstkortens färdigställande och expediering inom föreskriven tid ej vara av den art, att de bör hindra en från andra synpunkter önskvärd reform. Ej heller torde det föreslagna tidigare översändandet av röstkorten i sådan mån öka risken för att korten förkommer för väljarna, att man av denna anledning bör avstå från reformen. Departementschefen vill alltså för andrakammarvalens del förorda, att tidsgränsen för röstkortens allmänna utsändande i överensstämmelse med utredningens förslag sättes vid trettiofemte dagen före valdagen. Sedan utredningen framlade sitt förslag, har röstkortsreformen genomförts även för kommunalvalens del. Tidsgränsen för röstkortens allmänna utsändande vid kommunalval synes i förevarande sammanhang böra jämkas på samma sätt som föreslagits i fråga om andrakammarvalen.

II. Sjömännens deltagande i allmänna val

Såsom redan nämnts, har röstberättigad, som tillhör besättning eller annan personal å fartyg, i gällande rätt beretts viss möjlighet att rösta i extraordinär ordning. Han äger sålunda liksom vissa andra väljargrupper avlämna sin valsedel å postanstalt här i riket redan före valdagen, såframt det med skäl kan antagas, att han kommer att vara förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen antingen på grund av utlandsvistelse eller till följd av tjänstens utövning. Vistas han utom riket, äger han under enahanda förutsättning rösta å svensk beskickning eller svenskt konsulat, där enligt Kungl. Maj:ts bestämmande röstmottagning finnes anordnad.

Under senare år har bl. a. i facktidsskrifter för de ombordanställda framhållits, att gällande bestämmelser i vallagarna icke gör det möjligt för de röstberättigade tillhörande denna yrkeskategori, att i någon större utsträckning deltaga i de allmänna valen och att vissa ombordanställda får anses helt betagna möjligheten härtill. Även i riksdagen har frågan om sjöfolkets

möjligheter till valdeltagande blivit uppmärksammas. Senast vid 1960 års riksdag väcktes i samband med propositionen om röstlängdsutdragens avskaffande motioner i denna angelägenhet. Konstitutionsutskottet uttalade i sitt utlåtande (nr 12) bl. a. att utskottet, innan valutredningen slutfört sitt arbete rörande frågan om sjömännens möjligheter att utöva sin rösträtt, icke ansåg sig böra tillstyrka införandet av några särbestämmelser i lagen om val till riksdagen med avseende å röstkortets expediering till anställda ombord på fartyg. Motionerna föranledde ej heller någon åtgärd från riksdagens sida.

Utredningen konstaterar, att det betydande antal svenska medborgare, som är sysselsatta inom sjöfartsnäringen, hittills endast har uppvisat ett tämligen begränsat valdeltagande. Sälunda har av de röstberättigade sjömännen inom handelsflottan endast omkring en tredjedel deltagit vid andra-kammarvalen åren 1956 och 1958. För kategorien fartygsbefäl har valdeltagandet vid samma val varit något högre men dock ojämförligt mycket lägre än för andra yrkesgrupper. Den förhållandevis låga röstfrekvensen hos de förvärvsarbetande inom sjöfartsnäringen finner utredningen icke kunna förklaras på annat sätt än att deras möjligheter till rösträttsutövning varit sämre än de röstberättigades inom andra verksamhetsområden. Enligt utredningen vill det även synas som om de reformer, vilka under de senaste decennierna genomförts i syfte att allmänt främja valdeltagandet, icke i någon nämnvärd grad förbättrat sjöfolkets möjligheter till sådant deltagande. Med hänsyn till nu angivna förhållanden har utredningen ansett sig böra till särskild behandling upptaga frågan om vilka åtgärder som lämpligen bör vidtagas för att sjöfolkets möjligheter till rösträttsutövning bättre skall kunna tillgodoses.

Avskaffandet av röstlängdsutdragen och dessas ersättande med röstkort samt den nu föreslagna utsträckningen av tiden för såväl röstning före valdagen som anordnande av äktamakeförsändelse äro visserligen åtgärder, ägnade att befrämja möjligheterna för sjöfolket att deltaga i val. Enligt utredningen torde dessa reformer emellertid inte i och för sig vara tillräckliga för att sjöfolket skall erhålla samma möjligheter till valdeltagande som övriga yrkesgrupper. Utredningen framhåller, att endast en reform, som åsyftar införandet av möjlighet för sjöfolket att rösta ombord å fartyget, kan vara ägnad att i mera betydande hänseende underlätta de ombordanställdas deltagande i de allmänna valen.

En reform i syfte att möjliggöra röstning å fartyg kan ske på olika sätt. En utväg är att röstberättigade ombord på svenskt fartyg utom riket får avlämna sina röster vid valförrättning, som hålles ombord på fartyget, en annan att i en eller annan form införa ett valseldförsändelseförfarande för ombordanställda röstberättigade. En kombination av dessa båda system finner utredningen även vara tänkbar. Efter att ha övervägt fördelar och nackdelar med de olika alternativen har utredningen slutligt stannat för att förorda lösningen med röstavlämning vid valförrättning ombord å svenska fartyg utom riket och med fartygsbefälhavaren som röstmottagare. I

anslutning härtill och med syfte att främst tillgodose valsäkerheten föreslår utredningen vidare, att Kungl. Maj:t vid varje val förordnar, å vilka fartyg röstmottagning skall få äga rum. Med hänsyn till de omfattande valförberedelsearbetena, som erfordras för att förse fartygen med erforderlig valmateriel bör fartygsröstning få förekomma endast vid de större allmänna valen, nämligen då val i hela riket till riksdagens andra kammare skall äga rum och då allmänna val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige skall förrättas. För att Kungl. Maj:t på tillfredsställande sätt skall kunna avgöra, å vilka fartyg röstning skall få äga rum vid valet, finner utredningen mest ändamålsenligt att anordna ett särskilt anmälningsförfarande, varigenom behörig representant för svenskt fartyg får i framställning till Kungl. Maj:t anmäla behovet av röstmottagning å fartyget. Framställningen bör få göras av redare för eller befälhavare å sådant svenskt fartyg, som med skäl kan antagas komma att befinna sig utom riket valdagen och de dagar dessförinnan, då röstning inför röstmottagare inom riket kan äga rum. Kungl. Maj:ts förordnande om att röstmottagning skall få förekomma å svenskt fartyg, bör enligt utredningen ges sådant innehåll, att befälhavaren icke blir skyldig men väl får möjlighet att hålla röstmottagning å fartyget, om förhållandena så medger. Ej endast de röstberättigade bland fartygets personal utan även andra personer å fartyget skall enligt utredningsförslaget äga avlämna sina valsedlar å fartyget. För röstning ombord å fartyg skall gälla samma villkor som för röstning å svensk beskickning eller svenskt konsulat. Fartygsröstningen är enligt förslaget avsedd att i övrigt i huvudsak följa de regler, som gäller för röstning inför röstmottagare i allmänhet. Utredningen har icke ansett sig kunna tillstyrka att den tidpunkt, då röstmottagningen tidigast må äga rum, för fartygsröstningen bestämmes annorlunda än för annan röstning inför röstmottagare; ej heller bör röstmottagningen under någon omständighet få ske senare än å valdagen. Det bör enligt utredningen icke ifrågakomma att vid fartygsröstning — lika litet som vid annan röstning inför röstmottagare — efterge kravet på innehav av röstkort. Någon ersättning har utredningen icke ansett böra utgå för fullgjort uppdrag som röstmottagare å fartyg men väl gottgörelse av statsmedel till redare och fartygsbefälhavare för utlägg.

Icke någon av *remissinstanserna* har motsatt sig åtgärder för att underlätta sjöfolkets valdeltagande och det övervägande antalet remissorgan ansluter sig till utredningens förslag att göra befälhavare å vissa svenska fartyg i utrikes fart till röstmottagare. I de fall, då förslaget avstyrkts, ifrågasattes om icke en lösning av de ombordanställdas röstningsproblem i stället kräver införande av någon form av valsedelsförsändelse. Även i de fall, där man givit förslaget sin tillstyrkan, har några remissorgan rest invändningar mot att anordnandet av fartygsröstning skall vara avhängigt av åtgärder från redares och fartygsbefälhavares sida. Vidare uttalas farhågor för den praktiska tillämpningen av det föreslagna anmälningsför-

farandet. Önskemål om en utsträckning av den föreslagna tiden för fartygsröstningen har framställts.

Utredningens uttalande, att fartygsröstningen i huvudsak bör följa samma regler, som gäller för röstning å postanstalter, beskickningar och konsulat, möter i allmänhet icke några erinringar från remissorganens sida. I flera remissyttranden ifrågasättes dock lämpligheten av att såsom förutsättning för röstning å fartyg uppställa krav på innehav av röstkort. Sjöfartsstyrelsen förklarar sig hysa full förståelse för det praktiska i en tillämpning av röstkortssystemet, sett från valförrättarnas synpunkt. Men häremot bör enligt styrelsen ställas det förhållandet, att kravet på innehav av röstkort i realiteten kan innebära att stora grupper av sjömän å fartyg i utrikes fart de facto ställas utanför möjligheten att utöva sin rösträtt.

Departementschefen tillstyrker ett genomförande av utredningens förslag om anordnande av röstmottagning ombord å vissa svenska fartyg utom riket vid val av större betydelse. Departementschefen anser dock att även sådan sammanslutning av arbetstagare inom sjöfartsnäringen, som med hänsyn till medlemsantal och övriga omständigheter kan antagas väl företräda hithörande yrkesgruppers intressen, bör tillerkännas behörighet att vid sidan av redare och befälhavare påkalla beslut om fartygsröstning. Vidare framhåller departementschefen att det inte kan anses tillfredsställande att överlämna åt den som avses skola vara röstmottagare, att efter eget gottfinnande bestämma, om röstmottagning skall komma till stånd på fartyget; lämpligare synes vara att låta beslut om fartygsröstning få karaktär av en föreskrift av innebörd, att röstmottagning utom riket i princip skall ske å det eller de fartyg, som avses med beslutet. Vid utformningen av beslut om fartygsröstning bör enligt departementschefen dock beaktas, att hinder stundom kan uppkomma för röstmottagare att fullgöra sina uppgifter. Föreskrift om fartygsröstning bör fördenskull ges det innehållet, att röstmottagning utom riket skall äga rum å fartyget, såframt hinder härför icke uppkommer. Uppgiften som röstmottagare bör anförtros fartygets befälhavare eller den han sätter i sitt ställe. Det framhålles att ett beslut om fartygsröstning torde komma att i sig innefatta ett förordnande för befälhavaren eller hans ersättare att förrätta det tjänsteärende, som röstmottagningen utgör, och därmed att göra bestämmelserna om tjänsteansvar tillämpliga å förrättningsmannen.

Beträffande den lagtekniska utformningen av institutet fartygsröstning synes frågan, vem som skall äga göra framställning om fartygsröstning och i vilken ordning sådan framställning skall göras, lämpligen kunna regleras i administrativ väg. I övrigt torde bestämmelserna om fartygsröstning böra inflyta i vallagarna och departementschefen föreslår, att de grundläggande reglerna i ämnet för andrakammarvalens del placeras i 70 § 3 mom. VaLL och för kommunalvalens del i 35 § 3 mom. KVL.

Eftersom röstkort icke kan tillställas de röstberättigade förrän röstlängden i slutet av juli månad blivit slutjusterad synes det departementschefen

svårt att konsekvent upprätthålla kravet på röstkort, om fartygsröstningen skall kunna i önskvärd utsträckning fylla det praktiska behov, för vilket den är avsedd. Då härtil kommer att den fartygsanställda väljaren i sjöfartsboken har ett dokument, som i viss utsträckning är ägnat att ersätta röstkortet, anser departementschefen att något oefftergivligt krav på röstkort ej bör upprätthållas, när väljare, som innehar sjöfartsbok, vill avlämna valsedel vid röstmottagning ombord på fartyg.

Vad utredningen i övrigt föreslagit har departementschefen kunnat godtaga.

För genomförande av den i det föregående förordade reformen krävs ett flertal ändringar i vallagarna. Utöver de i tidigare sammanhang berörda kompletteringarna av stadgandena i 70 § 3 mom. ValL och 35 § 3 mom. KVL föreslås sålunda ändringar av 56 § 5 mom. andra stycket, 57 § 1 mom., 65 §, 71 §, 72 §, 73 §, 75 §, 77 § 3 mom., 95 § och 96 § ValL samt 4 §, 20 § 1—3 mom., 31 §, 36 §, 37 §, 38 §, 40 §, 44 § 3 mom., 59 § och 60 § KVL. Därjämte måste rubriken till 70—75 §§ i ValL och motsvarande rubrik till 6 kap. KVL ändras.

III. Frågan om reformer i syfte att underlätta valdeltagandet för vissa andra väljargrupper än sjömän

Vid olika tillfällen har man fört på tal frågan om åtgärder för att underlätta valdeltagande för avlägset boende. Emellanåt har önskemålen kommit till uttryck i reformförslag, som framlagts för riksdagen. I en vid 1943 års riksdag väckt motion (II: 153) föreslogs t. ex., att skyldighet borde införas att förlägga vallokalerna så, att väljarnas avstånd till dem endast undantagsvis skulle komma att överstiga 5 kilometer, samt att avlägset boende väljare och väljare, som icke kunde komma till vallokal annat än sjöledes, skulle få rätt att före valdagen rösta på postanstalt. Motionen avslogs emellertid av riksdagen. I sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 10) framhöll konstitutionsutskottet, att vidsträckt möjlighet förelåg att vid de allmänna valen åstadkomma en ändamålsenlig valdistriktindelning och att det svårligen lät sig göra att meddela ännu mera preciserade bestämmelser i ämnet. Beträffande förslaget om utvidgning av rätten till röstning före valdagen framhöll utskottet, att det knappast var möjligt att i en lagtext precisera den väljarkategori, som härmed avsågs. Ett tillmötesgående av det önskemål, som i denna del framförts i motionen, skulle enligt utskottets mening medföra, att en betydande del av väljarkåren kom att få rätt att rösta på postanstalt under ett större antal dagar. En lagändring i motionens syfte skulle därför framstå som en genomgripande ändring i valsystemet. Några bärande skäl härför hade enligt utskottets mening icke förebragts. Även vid flera andra tillfällen har förslag väckts i riksdagen om åtgärder till underlättande av de avlägset boende väljarnas möjligheter att utöva sin rösträtt men jämväl dessa förslag har av riksdagen lämnats utan bifall.

Utredningen har erinrat om den tidigare anvisade utvägen att genom inrättande av nya valdistrikt minska avstånden till vallokaler. Så har också kontinuerligt skett. Ett genomförande av ett av utredningen framlagt förslag om gemensamma valnämnder i landskommunerna skulle enligt utredningens förmenande underlätta en ytterligare uppdelning av valdistriktet, där så vore erforderligt. Härtill kommer de förbättrade kommunikationerna. Utredningen finner det därför med fog kunna göras gällande att de avlägset boende väljarnas situation undan för undan förbättrats. Då kvarstående olägenheter i första hand måste vara kännbara för sjuka, invalider och åldringar förefaller det utredningen som om en lösning av dessa kategoriers röstningsproblem skulle ytterligare förbättra läget även för gruppen avlägset boende väljare.

Med hänsyn till det anförda har valutredningen ansett sig sakna anledning att nu förorda ett frångående av den ståndpunkt, som intagits till tidigare förslag om särbestämmelser för sistnämnda väljarkategori. Utredningen framhåller emellertid, att en lösning av frågan om de sjukas röstning samtidigt som den skulle minska behovet av särskilda åtgärder för de avlägset boende väljarna, skulle kunna underlätta genomförandet av sådana särskilda åtgärder, för den händelse något behov därav alltjämt skulle finnas. Därvid åsyftas en sådan lösning av de sjukas röstningsproblem, som förutsätter en förhandsprövning av valnämnden för att de sjuka skall få rätt att rösta i särskild ordning. Införes en förhandsprövning i nämnda fall, anser utredningen det icke vara otänkbart med en förhandsprövning även beträffande de avlägset boende, verkställd av valnämnden enligt vissa i vallagarna uppdragna riktlinjer. Därmed skulle man enligt utredningen kunna undanröja det hinder mot särbestämmelser, som ligger i svårigheten att avgränsa gruppen avlägset boende från övriga väljare.

Enligt utredningens mening kan det icke anses i och för sig omotiverat att bereda i fångvårdsanstalt intagna möjlighet att rösta. Men även denna fråga är enligt utredningen i viss mån beroende av att spørsmålet om de sjukas röstning bringas till en lösning.

Valutredningen har icke ansett sig böra framlägga förslag om att ytterligare yrkesgrupper skall få rätt att rösta före valdagen.

I fråga om personal, som å valdagen tjänstgör å sjukvårdsanstalter, där postanstalter finns inrättade, anser utredningen dock den lättnaden kunna införas, att väljare, som tillhör sådan personal, får möjlighet att rösta å postanstalten, även om denna är belägen i vederbörandes hemort. Att sådan rätt icke förelegat torde, enligt vad utredningen uppger, på sina håll ha medfört en viss irritation bland de väljare, som på grund av sin jourtjänst haft svårt att lämna sjukhusen för att rösta.

Utredningens uppfattning att anledning saknas att nu införa några särbestämmelser i vallagarna för de avlägset boende väljarna delas av övervägande antalet *remissinstanser*. I den mån dessa redovisat skäl för sin avslutning till utredningens ställningstagande har därvid särskilt framhållits,

att de avlägset boende väljarnas situation blivit allt bättre genom den ytterligare uppdelningen i valdistrikt och genom bilismens utveckling.

Vad angår de i fångvårdsanstalt intagna väljarna uttalas i åtskilliga remissyttranden, att det icke vore omotiverat att bereda dessa väljare möjlighet att rösta. Ingen remissinstans har emellertid påkallat omedelbara åtgärder i detta hänseende. I flera remissyttranden framhålles i stället angelägenheten av att övriga eftersatta väljargrupperns röstningsproblem i första hand bringas till en lösning.

Att utredningen icke ansett sig böra framlägga förslag om en utvidgning av rätten för vissa yrkesgrupper att rösta före valdagen, föranleder i allmänhet icke något uttalande från remissorganens sida.

Utredningens förslag att personal, som å valdagen tjänstgör å sådan sjukvårdsanstalt, där postanstalt finns inrättad, skall få möjlighet att rösta å postanstalten även om denna är belägen i vederbörandes hemort, tillstyrkes eller lämnas utan erinran av samtliga remissinstanser.

Departementschefen är i likhet med valutredningen av den meningen att det är förenat med åtskilliga vanskligheter att på godtagbart sätt precisera den väljargrupp, som åsyftas med termen avlägset boende, i det att hänsyn måste tagas icke blott till avståndet mellan väljarens bostad och vallokalen utan även till den svårbestämbara faktor, som ortens mer eller mindre utvecklade kommunikationsförhållanden utgör. De skäl, som anförts mot en reform i sådan riktning, synes emellertid icke motivera, att denna fråga nu helt avföres från dagordningen. Det bör ankomma på valutredningen att med beaktande av vad som framkommit under remissbehandlingen taga slutlig ställning till frågan om åtgärder till underlättande av sjukas, invaliders och åldringars valdeltagande. Detta ställningstagande kan bli av betydelse även för möjligheterna att vidtaga åtgärder, som syftar till att underlätta för de avlägset boende att utöva sin rösträtt. Slutlig ställning till detta spörsmål bör därför icke tagas i förevarande sammanhang, utan det torde få ankomma på valutredningen att även undersöka om den lösning, utredningen kommer till beträffande sjukas, invaliders och åldringars röstutövande, kan föranleda att frågan om de avlägset boendes valdeltagande bör upptagas på nytt.

Vad angår de i fångvårdsanstalt intagna synes frågan om rösträttens utövande delvis vara beroende av hur röstningsproblemen för övriga eftersatta väljargrupper löses. Vidare delar departementschefen utredningens uppfattning, att någon utvidgning av rätten att på grund av yrkesutövning rösta före valdagen ej bör ske.

Slutligen biträder departementschefen utredningens förslag om sådan ändring i 70 § 1 mom. ValL och 35 § 1 mom. första stycket KVL, att personal å sjukvårdsanstalt, där postanstalt är inrättad, får möjlighet att å valdagen rösta å postanstalten, även om sjukvårdsanstalten är belägen i vederbörandes hemort. Efter en år 1961 genomförd reform är vid vissa kommunalval den poströstning, som i allmänhet äger rum å valdagen, i stället

förlagd till närmaste helgfria dag före valdagen. För att sjukvårdspersonalens röstning skall kunna underlättas även vid dessa val bör sådan komplettering av bestämmelserna i 35 § 1 mom. andra stycket KVL göras, att den som tjänstgör å sjukvårdsanstalt får rätt att vid nämnda kommunalval poströsta närmaste helgfria dag före valdagen, om skäl föreligger till antagande att han på grund av sin tjänstgöring är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen.

IV. Verkan av att sigilleringsföreskrift åsidosatts

För att möjliggöra kontroll av att de vid ett val avlämnade valsedlarna icke utsättes för obehörig behandling skall valurnorna eller de omslag, i vilka valsedlarna inlagts, förseglas med minst två närvarandes sigill dels vid avbrott i valförrättning eller sammanräkningsförrättning dels vid förrättningarnas avslutande. Bestämmelser härom återfinnes beträffande andrakammarvalen i 66 §, 68 § 3 mom. e) och 5 mom., 83 §, 84 § och 87 § 1 mom. ValL samt beträffande kommunalvalen i 32 §, 33 § 3 mom., 34 § 1 mom. e) och g), 49 § 2 och 3 mom., 52 § 2 mom. och 53 a § KVL.

Beträffande förfarandet i vallokalerna i samband med valförrättningens avslutande föreskriver vallagarna att, när alla som vid det för valförrättningens slut fastställda klockslaget äger tillträde till valet avlämnat sina valsedlar, valförrättaren skall förklara röstningen avslutad. Därefter uttages valkuverten ur valurnan och räknas, varefter antalet valkuvert jämföres med antalet röstande enligt anteckningarna i röstlängden (68 § 1 och 2 mom. ValL och 33 § 1 och 2 mom. KVL). Vid andrakammarval liksom även vid flertalet kommunalval fortsättes förfarandet med en preliminär sammanräkning av valsedlarna, vilka uttages ur valkuverten och ordnas i grupper på visst i vallagarna angivet sätt (68 § 3 mom. ValL och 34 § 1 mom. KVL). Efter sammanräkningen inlägges valsedlarna i omslag. Å varje omslag skall antecknas vad det innehåller samt det valdistrikt, där förrättningen ägt rum. Omslagen, som skall vara av hållfast beskaffenhet, skall omsorgsfullt förseglas på sätt förut sagts under minst två närvarandes sigill. Dessa sigill skall avtryckas å det vid den preliminära sammanräkningen förda protokollet. Vid de kommunalval, där preliminär sammanräkning icke äger rum, inlägges de öppnade valkuverten i omslag, vilka på motsvarande sätt förseglas.

Om icke valförrättaren också skall verkställa den definitiva sammanräkningen, såsom undantagsvis kan vara fallet vid kommunalval, skall de förseglade omslagen jämte valprotokollet och röstlängden av valförrättaren ofördröjligen insändas till den myndighet, som har att verkställa den definitiva röstsammanräkningen. Nämnda myndighet har att i god tid före sammanräkningen verkställa en förberedande granskning av ifrågavarande handlingar. Befinnes dessa därvid icke vara i behörigt skick, skall myndigheten, där så prövas nödigt, på lämpligt sätt införskaffa erforderliga upplysningar angående anledningen därtill (76 § sista stycket ValL och 43 §

sista stycket KVL). Vid röstsammanräkningen skall sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som är avtryckta på protokollen. Förekommer därvid ej skäligen anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri innesluttade valsedlar inverkar ej på valet (77 § 4 mom. ValL och 44 § 4 mom. KVL). I fråga om den fortsatta granskningen av de från valförrättarna insända valsedlarna föreskrives i 78 § ValL och 44 § 5 mom. KVL, att sammanräkningsmyndigheten skall pröva valsedlarnas giltighet och meddela de beslut, vartill valsedlarna och protokollen — med hänsyn jämväl till upplysningar, som inhämtats enligt 76 § sista stycket ValL respektive 43 § sista stycket KVL — må giva anledning.

Föreskrifter rörande sigilleringen har funnits sedan år 1909. Dessa föreskrifter har ofta föranlett uppmärksammade olägenheter i tillämpningen på grund av den masskassering, som gång efter annan blivit en följd av att de berörda bestämmelserna icke iakttagits. Frågan om möjligheten att genom särskilda åtgärder förhindra masskassering av valsedlar har av denna anledning vid flera tillfällen behandlats av riksdagen och ett förslag om skyldighet för länsstyrelsen att i ifrågavarande syfte verkställa en förberedande granskning av valhandlingarna underställdes 1920 års riksdag och vann riksdagens bifall.

Sedan spørsmålet ånyo aktualiserats genom en vid 1935 års riksdag väckt motion (I: 224), som efter avstyrkan av konstitutionsutskottet avslogs av riksdagen, fördes frågan på nytt fram i två motioner vid 1955 års riksdag (I: 63 och II: 83). I motionerna hemställdes om utredning och därav föranlett förslag till ändrade bestämmelser angående försegling av s. k. valsedelspaket. Motionerna avslogs av riksdagen, sedan konstitutionsutskottet avstyrkt bifall till desamma.

Slutligen väcktes vid 1959 års riksdag motioner (I: 188 och II: 241) med hemställan, att frågan om ogiltigförklaring av valförrättning på grund av oriktig sigillering av valsedelspaket skulle hänskjutas till 1955 års valutredning och att förslag till ändring av härom gällande bestämmelser skulle senare föreläggas riksdagen. I sitt över motionerna avgivna utlåtande (nr 12) hänvisade konstitutionsutskottet till direktiven för valutredningen och framhöll att dessa direktiv redan omfattade det i motionerna väckta spørsmålet. Motionerna föranledde icke någon riksdagens åtgärd.

Enligt *valutredningen* torde det med fog kunna påstås, att från myndigheternas sida gjorts allt vad som rimligen kan begäras i form av utfärdandet av anvisningar samt utarbetandet av formulär och i övrigt ändamålsenlig valmateriel i syfte att förebygga fel och försummelse med avseende å sigilleringen. I betänkandet lämnar utredningen en utförlig redogörelse för de åtgärder, som vidtagits i detta avseende. Utredningen konstaterar emellertid att sigilleringens fel trots dessa åtgärder icke har visat någon tydlig tendens att minska i antal.

I fortsättningen erinrar valutredningen även om att frågan om ansvars-påföljd för försumliga valförrättare har varit föremål för justitieombuds-mannens uppmärksamhet, närmast till följd av vissa omval som måst före-tagas vid 1958 års kommunalval på grund av att valförrättare åsidosatt gäl-lande föreskrifter i fråga om sigillering av valedelsomslag. I sin till 1960 års riksdag avgivna ämbetsberättelse har justitieombudsmannen behand-lat denna fråga och därvid intagit den principiella ståndpunkten, att valför-rättare är underkastad ämbetsansvar.

Enligt valutredningens mening måste det för väljarna framstå som stö-tande, att en försummelse från valförrättarens sida medför att deras röster icke kommer att inverka på valet. Icke heller framstår det som tillfreds-ställande, att ett oriktigt förfaringssätt av valförrättaren leder till att nytt val — förenat med olägenheter för väljarna och icke oväsentliga kostnader för det allmänna — måste hållas.

De i vallagarna givna säkerhetsföreskrifterna, i vilka bestämmelserna om sigillering utgör ett led, finner valutredningen emellertid vara av synnerlig betydelse för att förhindra, att en förvanskning av valresultatet skall kun-na äga rum. Det måste enligt utredningen vara av största vikt, att man tveklöst skall kunna avfärda varje misstanke, att obehörig åtgärd vidtagits med valedlarna. Utredningen framhåller, att man självfallet kan tänka sig andra förfaranden, som erbjuder lika hög grad av säkerhet som det nu till-lämpade, men att man svårigen torde kunna finna ett enklare tillväga-gångssätt utan att eftersätta viktiga säkerhetssynpunkter. Enligt utredning-ens uppfattning står dessutom knappast något system till buds, som uteslu-ter, att fel blir begångna.

Valutredningen understryker, att de nu gällande sigilleringsföreskrifter-na, som måste sägas vara mycket enkla, har gällt sedan lång tid tillbaka och är väl inarbetade. Rent allmänt kan sägas, att föreskrifterna fyllt sin upp-gift att trygga valsäkerheten. Om säkerhetsföreskrifter av annat slag skulle införas, är det antagligt, att misstagen i varje fall till en början skulle öka i antal. Utredningen anser därför, att sigilleringsföreskrifterna bör bibehållas.

I det följande tar utredningen upp frågan om verkan av sigilleringsfel. Ut-redningen ifrågasätter därvid, huruvida åsidosättande av sigilleringsföre-skrifterna skall behöva, i den utsträckning som alltjämt är fallet, leda till masskassering av valedlar, även om varje anledning saknas till antagande, att de begångna felen utnyttjats till att utsätta valedlarna för obehörig be-handling.

Valutredningen framhåller, att underlåtenhet att följa vallagarnas före-skrifter om försegling av omslag och sigillering av valprotokoll icke med nödvändighet medför kassering av de berörda valedlarna. För kasseringen kräves ej, att det även finns anledning antaga, att valedlarna utsatts för obehörig behandling. Utredningen betonar, att man genom bestämmelsen, att omslaget vid kassering skall lämnas orubbat, tvärtom har betagit sam-

manräkningsmyndigheten möjligheten att jämföra det faktiska innehållet i omslaget med anteckningarna i valprotokollet och å omslaget.

Regeln att omslaget skall lämnas orubbat, såvida misstanke föreligger, att det blivit öppnat efter tillslutandet, anser valutredningen dock vara fullt förklarlig, om man beaktar att den kvarstått oförändrad ända sedan år 1909. Vid denna tid förekom icke någon preliminär sammanräkning i egentlig mening. Valkuverten räknades visserligen men inlades sedan öppnade i ett eller flera omslag. Eftersom det enda man kunde veta om innehållet var, att det skulle bestå av ett antal valkuvert från ett visst valdistrikt, var det meningslöst att i kontrollsyfte bryta omslaget. Förhållandena har helt förändrats i dessa hänseenden, sedan bestämmelser om preliminär sammanräkning av valsedlarna år 1927 införts i ValL och därefter även i KVL.

Valutredningen föreslår, att bestämmelserna i 77 § 4 mom. ValL och 44 § 4 mom. KVL ändras på sådant sätt att omslagen skall brytas, även om sigillerna å desamma icke är i behörig ordning. Frågan om de i sådana omslag inneslutna valsedlarna skall tillåtas inverka på valet, bör enligt utredningen därefter bli beroende på huruvida sammanräkningsmyndigheten vid sin prövning av samtliga förekomna omständigheter finner skälig anledning till antagande, att valsedlarna icke blivit utsatta för obehörig åtgärd, trots att säkerhetsföreskrifterna åsidosatts. Denna princip anser utredningen böra komma till uttryck i ett tillägg till 78 § ValL och 44 § 5 mom. KVL av följande lydelse: Hava föreskrivna säkerhetsåtgärder beträffande valsedlars förvaring åsidosatts, skall denna omständighet icke medföra att valsedlarna förklaras ogilla, därest skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke på grund av åsidosättandet vidtagits med valsedlarna.

Valutredningens förslag till uppmjukning av bestämmelserna om verkan av att föreskrivna säkerhetsåtgärder rörande valsedlars förvaring åsidosatts tillstyrkes eller lämnas utan erinran i det övervägande antalet *remissyttranden*. Icke något remissorgan har helt avstyrkt förslaget härom.

I åtskilliga yttranden framhålles angelägenheten av att de nuvarande sigillingsföreskrifterna bibehålles oförändrade men samtidigt understrykes, att ett åsidosättande av dessa föreskrifter icke bör i den utsträckning som hittills skett leda till masskassering av valsedlar. De av utredningen föreslagna ändringarna hälsas i samma yttranden med tillfredsställelse.

Några remissmyndigheter, som i övrigt icke har något att erinra mot förslaget, framhåller, att reformen kan tänkas menligt inverka på valförrättarnas fullgörande av sina åligganden och därjämte medföra att sammanräkningsmyndigheterna ställes inför svåra bedömanden.

Slutligen har i fråga om utformningen av de ifrågavarande lagändringarna en länsstyrelse och en magistrat ansett skäl föreligga att låta den föreslagna uppmjukningen av bestämmelserna omfatta icke blott fall, där föreskrivna säkerhetsåtgärder åsidosatts av valförrättaren, utan även inträffade missöden — t. ex. under den efterföljande postbehandlingen — varigenom ursprungligen fullgoda sigill blivit defekta.

Departementschefen erinrar om att ett sigilleringsfel även kan få andra följder än masskassering. Om felet kan antagas ha inverkat på valutgången, kan valet i händelse av anförda besvär upphävas och nytt val bli erforderligt.

Uppenbarligen är det önskvärt att förebygga masskassering av valsedlar så långt detta kan ske utan att kravet på valsäkerhet eftersättes. Ett sigilleringsförfarande kan svårligen undvaras, om valsäkerheten skall kunna på tillfredsställande sätt tryggas. I likhet med valutredningen anser departementschefen att den nuvarande regleringen av frågan, när och hur sigillering skall ske, fyller de anspråk på klarhet och enkelhet som i sådant hänseende skäligen kan ställas. Det är därför knappast möjligt att genom ändring av själva sigilleringsföreskrifterna minska kassationsfrekvensen. Där emot kan ifrågasättas, om den nuvarande kassationsregeln är så avpassad, att den håller kassationsfallen inom de gränser, som betingas av valsäkerhetens krav. Föreligger skälig anledning antaga, att omslag blivit efter slutandet öppnat, något som ofta är fallet vid sigilleringsfel, inträder för närvarande kassationseffekt, även om en undersökning av samtliga på saken inverkan omständigheter skulle ha givit fog för slutsatsen, att valmaterialet icke utsatts för obehörig åtgärd. Denna kassationsregel, som tillkommit utifrån delvis andra valtekniska förutsättningar än de nu rådande, synes, såsom valutredningen funnit, sträcka sig längre än dess syfte kräver. Departementschefen kan i stort sett ansluta sig till utredningens förslag att ett bristfälligt sigillerat omslag, även om det kan antagas ha blivit öppnat eller tillslutande, skall av sammanräkningsmyndigheten öppnas och däri inneslutna valsedlar medräknas, såframt undersökning av samtliga förekomna omständigheter ger skälig anledning antaga, att valmaterialet icke utsatts för obehörig åtgärd.

Att valförrättarna, som är underkastade ämbetsansvar, genom den föreslagna ordningen skulle bli benägna att tillämpa sigilleringsreglerna med mindre noggrannhet än för närvarande, finner departementschefen föga sannolikt och han kan därför icke dela de farhågor härför, som vissa remissorgan uttalat.

Departementschefen föreslår, att ett tillägg göres till 77 § 4 mom. andra punkten ValL och 44 § 4 mom. andra punkten KVL, enligt vilket de till sammanräkningsmyndigheten inkomna omslagen alltid skall brytas, att bestämmelserna i tredje och fjärde punkterna i nämnda lagrum utgår samt att till 78 § ValL och 44 § 5 mom. KVL fogas ett nytt stadgande av innebörd, att om avgivna valsedlar icke förvarats på föreskrivet sätt, valsedlarna skall förklaras ogilla, såframt ej skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med dem.

V. Övriga reformförslag

Behörighet att göra framställning enligt 58 § ValL

I 58 § ValL anges de tider å valdagen, under vilka valet skall pågå. Om på viss ort andra tider för valets förrättande finnes mera lämpliga, äger länsstyrelsen enligt samma lagrum på framställning av valförrättaren förordna därom inom vissa i lagen angivna gränser.

Valutredningen. Rätt att göra framställning enligt 58 § ValL bör enligt utredningens mening endast tillkomma valnämnd och magistrat och icke de deputerade, som valnämnd eller magistrat utser att vara valförrättare i valdistrikt. Utredningen föreslår, att 58 § ValL jämkas i enlighet härmed.

Remissyttranden. Detta förslag har lämnats utan erinran av samtliga remissorgan.

Departementschefen biträder utredningens förslag på denna punkt.

Kungörande i kyrka

Vallagarna innehåller på skilda ställen regler om kungörande i kyrka. Sålunda stadgas i 41 § ValL, att kungörelse om tid och ställe för framläggande av röstlängd skall uppläsas i kyrkan och, där så kan ske, införas i ortstidningarna. Genom hänvisningen i 9 § sista stycket KVL gäller detsamma beträffande röstlängd, som där avses. Jämlikt 56 § 5 mom. ValL skall länsstyrelses kungörelse om förestående val till andra kammaren uppläsas i kyrkorna och införas i ortstidningarna.

Valutredningen. Utredningen föreslår, att kungörelse om tid och plats för röstlängdens framläggande i stället för att uppläsas i kyrka skall anslås å kommunens anslagstavla. Tillika föreslår utredningen, att bestämmelsen i 56 § 5 mom. ValL om valkungörelses uppläsande i kyrka ersättes med föreskrift om att kungörelsen skall anslås på kommunernas anslagstavlor i likhet med vad som gäller enligt 20 § 1 mom. KVL vid val av landstingsmän samt kommunal- och stadsfullmäktige.

Remissyttranden. Valutredningens förslag har i denna del godtagits eller lämnats utan erinran av samtliga remissorgan.

I likhet med remissorganen ansluter sig *departementschefen* till valutredningens förslag i denna del.

Verkan av riksvalsedel

Bruket av riksvalsedlar, d. v. s. valsedlar som utan åsatt valkretsbezeichnung upptar ett giltigt namn för varje valkrets, har föranlett vissa tolkningsspörsmål. Av intresse för bedömande av dessa spørsmål är främst reglerna i 80 § ValL, som avser andrakammarval. I *första* stycket av denna paragraf stadgas, att namn å valsedel skall anses som obefintligt, om namnet överstrukits eller det icke fullt otvetydigt framgår, vem som därmed åsyftas, eller namnet avser någon, som ej är valbar. I *andra* stycket föreskrives i huvudsak, att samtliga namn å valsedel med registrerad partibe-

teckning skall anses obefintliga, om valsedeln icke som första namn för själva riksdagsmannavalet upptar någon för partiet anmäld kandidat. Paragrafens tredje stycke innehåller ett stadgande för det fall att valsedel upptar flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, d. v. s. mer än två namn utöver det antal riksdagsmän valet avser. I sådant fall skall enligt tredje stycket det eller de övertaliga namnen anses såsom obefintliga.

Regler motsvarande de i 80 § första och tredje stycket ValL meddelade finnes för förstakammarvalens del upptagna i 18 § ValL och för kommunalvalens vidkommande i 23 § sista stycket KVL.

Valutredningen anför bl. a.: Möjligheten att på en valsedel medtaga namn på personer, som icke är valbara inom den valkrets, där valsedeln skall användas, anser valutredningen visserligen ägnad att i viss mån motverka syftet med bestämmelsen i 80 § tredje stycket ValL. Å andra sidan kan emellertid bruket av valsedlar av den typ, varom här är fråga, enligt valutredningens mening verksamt bidra till en minskning av de fall, då valsedel kasseras på den grund att valsedeln saknar giltigt namn. För att icke tvekan om utgången vid ett eventuellt överklagande av ett val, där valsedlar av denna typ kommit till användning, skall avhålla partierna från att tillhandahålla väljarna sådana valsedlar, föreslår valutredningen, att bestämmelsen i 80 § tredje stycket förtydligas på sådant sätt, att det klart framgår, att den endast skall tillämpas på de namn, som kvarstår sedan bestämmelserna i paragrafens första och andra stycken tillämpats. Motsvarande förtydligande bör enligt valutredningens uppfattning även göras i 18 § andra stycket ValL och i 23 § sista stycket sista punkten KVL.

Remissyttranden. Valutredningens härutinnan framlagda förslag har icke föranlett någon erinran från remissorganens sida.

Departementschefen anser i likhet med valutredningen, att bestämmelserna i 80 § ValL bör förtydligas. Dtta bör ske dels genom ett tillägg till paragrafens andra stycke och dels genom en omformulering av tredje stycket. Genom tillägget till andra stycket bör klargöras, att vid bedömandet av vilket namn å valsedeln som skall anses såsom det första hänsyn icke skall tagas till namn som enligt första stycket är att betrakta såsom obefintligt. Tredje stycket bör omformuleras till utmärkande av att den där stadgade rättsföljden endast skall inträda, om det efter tillämpning av första stycket återstår flera namn än som är medgivet; har andra stycket tillämpats återstår över huvud icke något namn på valsedeln och i detta fall finns därför ej något utrymme för tillämpning av tredje stycket. En liknande omformulering bör göras av 18 § andra stycket ValL och 23 § sista stycket sista punkten KVL.

Viss förenkling av förfarandet vid röstsammanräkning

Rörande proceduren vid röstsammanräkning stadgas i vallagarna bl. a., att sammanräkningsmyndigheten skall föra särskild förteckning över de

ytterkuvert, som inkommer från röstmottagare (75 § sista stycket ValL och 41 § andra stycket KVL). Vid själva sammanräkningsförrättningen skall dessa kuvert räknas och antalet jämföras med förteckningen (77 § 2 mom. ValL och 44 § 2 mom. KVL). Enligt 77 § 4 mom. ValL och 44 § 4 mom. KVL gäller vidare om proceduren omedelbart före den egentliga sammanräkningen, att de från valförrättarna inkomna valprotokollen skall uppläsas.

Valutredningen. I anslutning till en undersökning av möjligheterna att underlätta och därmed också påskynda sammanräkningen har valutredningen upptagit ifrågakvarande bestämmelser till behandling. Beträffande skyldigheten att föra förteckning över inkomna ytterkuvert anför utredningen bl. a., att vid flera sammanräkningsmyndigheter brukar ytterkuverten, jämsides med att de antecknas i den särskilda förteckningen, numreras i löpande följd. Såvitt valutredningen kunnat bedöma synes en sådan numrering av ytterkuverten, lämpligen kombinerad med en efter varje numreringstillfälle gjord anteckning — exempelvis i ett särskilt protokoll — om antalet numrerade ytterkuvert, vara tillräcklig för att den omförmälda kontrollen skall kunna utövas. Med en sådan ordning torde en särskild uppteckning av vilka väljare, som avgivit de ifrågakvarande ytterkuverten, eller några anteckningar, som möjliggör en identifiering av dessa väljare, enligt valutredningens förmenande icke vara behövliga. Det må anmärkas att redan hos vederbörande röstmottagare föres en fullständig förteckning över de väljare, som där utövat sin rösträtt.

Vad angår skyldigheten att uppläsa valförrättarnas protokoll framhåller utredningen, att denna är betingad av offentlighetskravet. Intresset för dessa protokoll bland den allmänhet, som kan vara närvarande vid sammanräkningsförrättningen, torde dock som regel vara mycket ringa. Ifrågakvarande protokoll uppläses för övrigt även vid själva valförrättningen (69 § första stycket ValL samt 33 § 3 mom. och 34 § 1 mom. KVL). Enligt valutredningens mening torde därför en uppläsning vid sammanräkningsförrättningen av dessa protokoll kunna begränsas till de fall, då någon vid förrättningen närvarande särskilt påkallar, att så skall ske.

Remissyttranden. Utredningens förslag, att inkomna ytterkuvert skall numreras i löpande följd i stället för att registreras i särskild förteckning och att skyldigheten att uppläsa valförrättarnas protokoll skall begränsas, har allmänt tillstyrkts eller lämnats utan erinran av remissorganen.

Departementschefen. Det är givetvis angeläget, att alla möjligheter att rationalisera sammanräkningsproceduren och därmed påskynda sammanräkningen tillvaratages. Att numrera inkommande ytterkuvert i löpande följd i stället för att föra särskild förteckning över dem innebär en förenkling, som är värd att genomföras. Huruvida numreringen bör ske valkretsvis eller valdistriktsvis, torde i likhet med vad nu gäller beträffande förteckningens förande få bero på vad vederbörande sammanräkningsmyndighet finner lämpligast med hänsyn till det sätt, varpå den i övrigt organiserat sitt arbete med sammanräkningen. Även den föreslagna begränsningen av skyldigheten att omedelbart före sammanräkningen uppläsa valförrättarnas protokoll synes med fördel kunna genomföras.

Redaktionella ändringar

Departementschefen. Genom en år 1961 företagen lagändring (SFS 1961: 606; prop. 1961: 175; KU 1961: 18) har uttrycket fast postanstalt i kommunala vallagen utbytt mot ordet postanstalt. Motsvarande ändring bör ske i lagen om val till riksdagen.

Ikraftträdande

Departementschefen. De föreslagna lagändringarna bör träda i kraft snarast möjligt, så att de nya reglerna kan komma i tillämpning redan vid 1962 års kommunalval.

Utskottet

Våra vallagar har tid efter annan blivit föremål för omarbetningar och justeringar i syfte att deltagandet i allmänna val skall underlättas. I stort sett torde, särskilt efter poströstningens införande, möjligheterna för de flesta röstberättigade att utöva rösträtt bedömas såsom goda. Inom ramen för gällande valsysteem torde dock alltså kunna åstadkommas vissa förbättringar, ägnade att ytterligare främja valdeltagandet. 1955 års valutredning, som har till uppgift att undersöka möjligheterna till reformer i sådant hänseende och att verkställa en teknisk översyn av bestämmelserna rörande allmänna val, har i flera olika betänkanden och promemorior framlagt förslag till ändringar i angivet syfte. Dessa förslag har till stor del även kunnat läggas till grund för lagstiftning. Nu förevarande proposition bygger på valutredningens senast avgivna betänkande i ämnet.

Vad först angår det i propositionen framlagda förslaget om en utsträckning av tiden för röstning före valdagen och för anordnande av äktamakeförsändelse synes det utskottet som om detta förslag skulle vara väl ägnat att underlätta valdeltagandet för sådana väljare, som vistas utom riket eller som avser att vid tiden för valet resa utomlands. Även för anställda inom fiskeri- och sjöfartsnäringen skulle en sådan reform otvivelaktigt vara till gagn. Såvitt utredningen kunnat finna föreligger knappast några särskilda skäl att låta möjligheterna till valdeltagande begränsas av en tämligen snäv tidsmarginal. För förslagens genomförande krävs visserligen att vissa andra i vallagarna uppställda tidsgränser ändras. Dessa ändringar torde emellertid kunna vidtagas utan olägenheter. Utskottet tillstyrker därför förevarande delar av propositionen.

För de fartygsanställda har särskilda svårigheter förelegat att utnyttja sin rösträtt. I syfte att förbättra även denna väljargrups röstningsmöjligheter föreslås i propositionen en utbyggnad av röstmottagarsystemet så att vid vissa val av större betydelse röstmottagning skall vara anordnad å en del svenska fartyg medan de befinner sig utom riket. Befälhavare å sådant

fartyg eller den han i sitt ställe sätter skall därvid vara röstmottagare. Ehuru den föreslagna ordningen tarvar olika delvis tidskrävande valförberedelseåtgärder och föranleder ökat arbete för de röstsammanräknande myndigheterna — särskilt som enligt förslaget vissa väljare skall äga rösta ombord å fartyg även utan innehav av röstkort — finner utskottet det dock angeläget att den föreslagna ordningen genomföres i syfte att såvitt avser val av större betydelse undanröja sjöfolkets röstningssvårigheter. Även i nu berörda delar tillstyrkes alltså propositionen.

I propositionen har även behandlats vissa andra väljargrupperns röstningsförhållanden, bl. a. de avlägset boendes och de i fångvårdsanstalt intagnas. Något förslag, som berör nu nämnda kategorier har emellertid icke framlagts. När det gäller de avlägset boende väljarna torde det visserligen förhålla sig så att de förbättrade kommunikationerna och utvecklingen mot ett allt större antal valdistrikt i viss utsträckning ökat denna väljarkategoriens möjligheter till valdeltagande. På vissa platser är emellertid alltför jämt förhållandena sådana, att svårigheter föreligger för där bosatta väljare att uppsöka vallokalen. Utskottet delar därför departementschefens uppfattning att frågan om reformer för att främja de avlägset boendes rösträttsutövning icke helt bör avföras från dagordningen. Såsom framhållits av departementschefen kan ett ställningstagande till frågan om åtgärder för underlättande av de sjukas och därmed jämställda väljarkategoriens valdeltagande bli av betydelse även för de avlägset boende väljarna, när det gäller möjligheterna att åstadkomma förbättringar för dessa att utöva sin rösträtt. Även frågan om en lösning av de i fångvårdsanstalt intagna väljarnas röstningsproblem kan vara beroende av ett sådant ställningstagande.

Enligt i propositionen framlagt förslag skall personalen å sjukvårdsanstalt, där postanstalt är inrättad, få möjlighet att å valdagen rösta å postanstalten, även om sjukvårdsanstalten är belägen i vederbörandes hemort. Vid sådana kommunalval, där den eljest å valdagen förekommande poströstningen är förlagd till närmaste helgfria dag före valdagen, skall enligt samma förslag den som tjänstgör å sjukvårdsanstalt få rätt att poströsta närmaste helgfria dag före valdagen under förutsättning att det med skäl kan antagas att han på grund av sin tjänstgöring är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen. Utskottet finner förslaget ändamålsenligt och tillstyrker detsamma.

I gällande vallagar finnes skilda föreskrifter om att valurnor och omslag med däri inneslutna valsedlar skall förseglas med minst två närvarandes sigill, när val- eller sammanräkningsförrättning avbrytes eller avslutas. Sigillerna på omslagen skall avtryckas i valprotokollet. Till dessa sigilleringsföreskrifter ansluter sig vissa kontroll- och kassationsbestämmelser. Med detta regelsystem avses att förebygga att valmaterial, som kan tänkas ha blivit förvanskat, kommer att inverka på valutgången.

Gång efter annan har fall inträffat, där de berörda sigilleringsföreskrifterna icke blivit iakttagna. Dessa sigilleringsfel, vilka kan antagas ha i allmänhet berott på försummelse från valförrättarnas sida, har lett till mass-

kassering av valsedlar. Det framstår uppenbarligen som önskvärt att sådana masskasseringar undvikas. I likhet med departementschefen och valutredningen finner utskottet det emellertid icke möjligt att genom en ändring av sigilleringsföreskrifterna minska kassationsfrekvensen. När det gäller reglerna rörande verkan av att valsedlar icke förvarats på föreskrivet sätt är det givetvis av största vikt att dessa regler är så utformade, att kravet på valsäkerhet blir i erforderlig grad tillgodosett. Å andra sidan är det önskvärt, att reglerna icke ger anledning till masskassering av valsedlar på enbart formella grunder. Det synes sålunda otillfredsställande att masskassering av valsedlar sker i sådana fall, där varje anledning saknas till antagande att ett begånget fel med avseende å valsedlars förvaring utnyttjats till att utsätta valsedlarna för obehörig behandling. Det förslag till en upp-
mjukning av kassationsreglerna, som förevarande proposition upptar, finner utskottet väl avvägt från nu angivna synpunkter. Utskottet får därför tillstyrka förslaget jämväl i denna del. Med understrykande av det angelägna i att även med en tillämpning av de föreslagna reglerna antalet fall av sigilleringsfel nedbringas, får utskottet i detta sammanhang framhålla att i rättstillämpningen ämbetsansvar ansetts åvila icke blott ordförande i valnämnd — liksom magistrat och dess deputerade — utan även ledamöter i övrigt av sådan nämnd. Denna ståndpunkt har också intagits av justitieombudsmannen i hans till 1960 års riksdag avgivna ämbetsberättelse och har vidare kommit till uttryck i departementschefens anförande i förevarande proposition.

Vad angår de i propositionen framlagda förslagen i övrigt finner utskottet desamma icke giva anledning till någon erinran.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att riksdagen, med bifall till förevarande proposition nr 53, måtte antaga följande

1) Lag

angående ändring i lagen den 26 november 1920 (nr 796)
om val till riksdagen

Härigenom förordnas, att 18 §, 41 §, 54 §, 55 §, 55 a §, 56—58 §§, 62 §, 65 §, 70—73 §§, 75 §, 77 §, 78 §, 80 §, 95 § och 96 § ävensom rubriken till 70—75 §§ lagen den 26 november 1920 om val till riksdagen¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

18 §.

Är något — — — — — såsom obefintligt.

Finnas å valsedel flera namn för *Återstår efter tillämpning av vad i första stycket sägs* å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 15 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

För val — — — — — såsom obefintligt.

41 §.

Kungörelse varom i 40 § förmåles skall *uppläsas i kyrkan* och, där så kan ske, i ortstidningar införas.

Underrättelse jämlikt — — — fastställt formulär.

54 §.

1. Förening med — — — — företräder (partibeteckning).
2. Ansökan om — — — — i riksgäldskontoret.
3. Partibeteckning må — — — — ej prövats.
4. Registrerad partibeteckning — — — — 56 § sägs.
5. Då partibeteckning — — — — allmänna tidningarna.
6. Parti, som — — — — 56 § sägs.
7. När val i hela riket till andra kammaren skola äga rum, skola i god tid före valen från inrikesdepartementet till samtliga Konungens be-

¹ Senaste lydelse av 18 §, se SFS 1921:316, av 80 §, se SFS 1940:550, av 55 §, 56 § 5 mom., 57 §, 65 §, 77 § 4 mom., 78 § och rubriken till 70—75 §§, se SFS 1944:84, av 41 §, se SFS 1947:202, av 54 § och 70 § 1 mom., se SFS 1948:197, av 56 § 2 mom., se SFS 1952:266, av 70 § 2 och 3 mom., 72 § och 75 §, se SFS 1956:299, av 62 §, se SFS 1957:159, samt av 55 a §, 58 §, 71 §, 73 §, 77 § 2 och 3 mom., 95 § och 96 §, se SFS 1960:59.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

fallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje parti-beteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 1 augusti närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det förordnandet givits. Vid varje beteckning skall angivas det parti, för vilket registreringen skett, samt partiets enligt 6 mom. anmälda ombud.

fallningshavande översändas utdrag ur registret, upptagande varje parti-beteckning som är registrerad på grund av ansökan, vilken gjorts, om valen förrättas på grund av bestämmelsen i 17 § 1 mom. riksdagsordningen, senast den 20 juli närmast före valen samt, om valen förrättas på grund av Konungens förordnande jämlikt 17 § 2 mom. riksdagsordningen, senast femte dagen efter det förordnandet givits. Vid varje beteckning skall angivas det parti, för vilket registreringen skett, samt partiets enligt 6 mom. anmälda ombud.

Anmäles till — — — — — i registerutdragen.

55 §.

1. Val i — — — — — Konungen bestämmes.

Om valdag — — — — generalpoststyrelsen underrättas.

2. Annat val till andra kammaren än i 1 mom. sägs förrättas å sönd- eller helgdag, som Konungens befallningshavande sist *trettionde* dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall generalpoststyrelsen underrättas om valdagen.

2. Annat val till andra kammaren än i 1 mom. sägs förrättas å sönd- eller helgdag, som Konungens befallningshavande sist *fjortionde* dagen förut låter kungöra i ortstidningar; och skall generalpoststyrelsen underrättas om valdagen.

55 a §.

Då val — — — — — röstberättigade tillhör.

Röstkortet skola senast å *tjugofemte* dagen före valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Röstkortet skola senast å *trettiofemte* dagen före valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Då annat — — — — — erhålla röstkort.

Framställning om — — — — till honom.

Röstkort må — — — — till efterrättelse.

Närmare föreskrifter — — — — av Konungen.

56 §.

1. Då val — — — — — valbara personer.

2. Anmälan skall göras skriftligen genom partiets i registerutdraget angivna ombud eller genom någon av honom därtill förordnad person samt hava inkommit sist å *tjugufemte* dagen före valdagen. Vid anmälan skola fogas intyg, utvisande att envar av de anmälda kandidaterna är i röstlängd för valdistrikt inom valkretsen uppförd såsom röstberättigad och senast valdagen uppnått *tjugotre* års ålder, ävensom intyg av varje kandidat, att

2. Anmälan skall göras skriftligen genom partiets i registerutdraget angivna ombud eller genom någon av honom därtill förordnad person samt hava inkommit sist å *trettiosjunde* dagen före valdagen. Vid anmälan skola fogas intyg, utvisande att envar av de anmälda kandidaterna är i röstlängd för valdistrikt inom valkretsen uppförd såsom röstberättigad och senast valdagen uppnått *tjugotre* års ålder, ävensom intyg av var-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

han lämnat partiet tillstånd att anmäla honom.

Giver anmälan — — — — —

Senast å — — — — —

3. Två eller — — — — —

Anmälan av — — — — —

4. Sedan den — — — — —

Över godkända — — — — —

Över Konungens — — — — —

5. Därefter utfärdar Konungens befallningshavande omedelbart kungörelse om valet, vilken *uppläses i kyrkorna* och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

a) antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen;

b) dag och tider för valet;

c) valstället för varje valdistrikt;

d) den i 4 mom. omförmälda lista; *samt*

e) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

je kandidat, att han lämnat partiet tillstånd att anmäla honom.

anmälan skett.

intyg ingivas.

för valet.

tredje stycket.

anses obefintligt.

av Konungen.

över valet.

5. Därefter utfärdar Konungens befallningshavande omedelbart kungörelse om valet, vilken *anslås på kommunernas anslagstavlor* och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

a) antalet av dem, som skola väljas inom valkretsen;

b) dag och tider för valet;

c) valstället för varje valdistrikt;

d) den i 4 mom. omförmälda lista;

e) erinran om rätt för väljare att i

vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat; *samt*

f) *då val i hela riket till andra kammaren skola förrättas, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg utom riket.*

57 §.

1. Val förrättas — — — — — 91 § sägs.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning *eller* svenskt konsulat stadgas i 70—75 §§.

2. Valet äger — — — — — inom vallokalen.

Det åligger — — — — — avbryta förrättningen.

I vallokal — — — — — omförmälda lista.

58 §.

Valet skall — — — — —

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av *valförrättaren* förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar före kloc-

— gudstjänsten pågår.

Där å någon ort andra tider för valets förrättande finnas mera lämpliga, äge Konungens befallningshavande att därom på framställning av *valnämnden eller magistraten* förordna, med iakttagande att tillträde till valet skall finnas minst två timmar

(Gällande lydelse)

kan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

62 §.

Vill äkta make ingiva valsedel genom andra maken, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *aderton* dagar före valet.

65 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagt utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning *eller* svenskt konsulat gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

70 §.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å *fast* postanstalt. Den som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

2. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å

(Föreslagen lydelse)

före klockan tre eftermiddagen samt å landet minst två timmar efter klockan fem eftermiddagen och i stad minst två timmar efter klockan sju eftermiddagen.

Vill äkta make ingiva valsedel genom andra maken, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *trettio* dagar före valet.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagt utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat *eller svenskt fartyg* gälla vad i 70—75 §§ stadgas.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning, konsulat eller fartyg.

1. Är någon på grund av vistelse å annan ort inom riket förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättningen för det valdistrikt, där han är i röstlängden uppförd, må han å valdagen avlämna valsedel, avseende valet i valkretsen dit nämnda distrikt hör, å postanstalt. Den som vårdas *eller tjänstgör* å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, må å valdagen där avlämna valsedel, som nyss sagts, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där han är i röstlängden uppförd.

2. Kan med skäl antagas, att röstberättigad kommer att å valdagen vistas utom riket eller att röstberättigad, vilken utövar militärtjänst eller tillhör besättning eller annan personal å fartyg eller personalen vid statens järnvägar eller vid enskilt järnvägsföretag eller vid post-, tull- eller lotsverket, till följd av tjänstens utövning icke kan utöva sin rösträtt å valda-

(Gällande lydelse)

valdagen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å fast postanstalt inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

(Föreslagen lydelse)

gen, må sådan röstberättigad före valdagen avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å postanstalt inom riket.

3. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel, avseende valet i den valkrets där han är i röstlängd upptagen, å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer. *Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passage-rare å dylikt fartyg, må han ock avlämna sådan valsedel å fartyget.*

Förekommer, då val till andra kammaren skola förrättas i hela riket, anledning till antagande, att svenskt fartyg kommer att befinna sig utom riket under den tid, då röstmottagning enligt 72 § sker inom riket, äger Konungen på därom gjord framställning föreskriva, att röstmottagning utom riket skall, om hinder härför icke uppkommer, äga rum å fartyget. Konungen meddelar närmare bestämmelser om behörighet att göra sådan framställning och om den ordning, vari framställningen skall ske.

71 §.

Väljare, som avlämnar valsedel enligt 70 §, skall innehava röstkort. *Är väljaren ej för röstmottagaren känd, skall han styrka sin identitet.*

Väljare, som avlämnar valsedel enligt 70 §, skall innehava röstkort. *Vid röstmottagning å fartyg må dock den, som innehar sjöfartsbok, avlämna valsedel, ehuru han icke kan förete röstkort.*

Väljare, som ej är för röstmottagaren känd, skall styrka sin identitet.

72 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrif-

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrif-

(Gällande lydelse)

ter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *den han* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *adertonde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

Röstmottagning å — — — — — en timme.
De väljare — — — — — sina valsedlar.
Ej må — — — — — väljande tillåtas.
Å postanstalt — — — — — denna lag.
Där röstmottagning — — — — — till kännedom.

(Föreslagen lydelse)

ter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *fartygets befälhavare eller den någon av dem* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *trettionde* dagen före valdagen till och med valdagen, utom riket dock ej längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 75 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet eller *översändas till beskickning eller konsulat för vidarebefordran till ämbetet*.

Där röstmottagning skall äga rum å fartyg, skall fartygets befälhavare bestämma dagar och tider samt ställe å fartyget för röstmottagningen. Vad befälhavaren härutinnan bestämt skall genom anslag eller på annat lämpligt sätt bringas till de ombordvarandes kännedom.

73 §.

Vid röstningen — — — — — i 96 §.

Väljaren skall med ledning av röstkortet ifylla ytterkuvertet. Väljare, som enligt 71 § avlämnar valsedel utan att innehava röstkort, skall på lämplig plats å ytterkuvertet teckna uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelsetid, födelsenummer, om detta är för honom känt, mantalskrivningsort samt bostads- och postadress.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort *samt avlämna* ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 70 § 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Väljaren skall personligen inställa sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. *I fall, där röstkort jämlikt 71 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok.* Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den om-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert.

Väljaren skall — — — — — till röstmottagaren.
 Är valkuvertet — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets väljaren tillhör, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

75 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valedelsförsändelse inlagts, *översändes av röstmottagare inom riket* till den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkningen, *samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten* vara inlagda i omslag, och skall, där *insändandet sker* med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske *från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket* i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Ytterkuvert, som — — — verkställa röstsammanräkningen.

Över ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till den Konungens befallningshavande, som har att verkställa röstsammanräkningen,

ståndighet, som för honom enligt 70 § 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet *eller sjöfartsboken* avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften *om anledningen härtill* sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert.

— — — till röstmottagaren.

— — — för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den Konungens befallningshavande, som *enligt vad känt är* skall verkställa röstsammanräkning för den valkrets väljaren tillhör, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Röstmottagare inom riket skall omgående översända ytterkuvert, vari valkuvert eller valedelsförsändelse inlagts, till den Konungens befallningshavande, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till överståthållarämbetet; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller svenskt konsulat för vidarebefordran till överståthållarämbetet. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag, och skall, där *ytterkuverten sändas* med post, försändelsen anordnas som värdepost. Översändandet skall ske i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till handa sist å fjärde dagen efter valdagen.

Ytterkuvert, som från röstmottagare inkommit till den Konungens befallningshavande, som har att verkställa röstsammanräkningen, *skola*

(Gällande lydelse)

skall särskild förteckning föras. Kuverten skola förvaras under lås.

(Föreslagen lydelse)

numreras i löpande följd. Efter varje tillfälle, då ytterkuvert numreras, skall antalet antecknas i särskilt protokoll. Kuverten skola förvaras under lås.

77 §.

1. Å utsatt — — — — —
2. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med den över sådana kuvert förda förteckningen.

Inkomma ytterkuvert — — — — —
3. Därefter granskas ytterkuverten och därå tecknade uppgifter. Förekommer skälig anledning antaga, att ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, där väljaren icke är i röstlängden för det å ytterkuvertet angivna valdistriktet upptagen såsom röstberättigad eller där denne har utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

— öppna dörrar.
2. Hava ytterkuvert inkommit från röstmottagare, räknas kuverten, och antalet jämföres med det över sådana kuvert förda protokollet.
— på valet.

3. Därefter granskas ytterkuverten och därå tecknade uppgifter. Förekommer skälig anledning antaga, att ytterkuvert blivit efter tillslutandet öppnat, eller finnas flera ytterkuvert härröra från samma väljare, lämnas dessa ytterkuvert orubbade, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet. Lag samma vare, dels då väljaren icke är upptagen såsom röstberättigad i det valdistrikt, som angivits på ytterkuvertet, eller, om väljaren jämlikt 71 § avlämnat valsedel utan att innehava röstkort, i valdistrikt å den mantalsskrivningsort, som angivits å ytterkuvertet, dels ock då väljaren utövat sin rösträtt vid valförrättningen.

Övriga ytterkuvert — — — — —

4. Valprotokollen uppläsa och granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen. Förekommer därvid ej skälig anledning antaga, att omslag blivit efter tillslutandet öppnat, brytes förseglingen. I annat fall lämnas omslaget orubbat, och däri inneslutna valsedlar inverka ej på valet.

— — — — — såsom ogillt.
4. Valprotokollen uppläsa, därest så påkallas, samt granskas. Sigillen å omslagen jämföras med de sigill, som äro avtryckta å protokollen, varefter omslagen brytas.

78 §.

Efter det de kuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, uttagas valsedlarna ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter Konungens befallningshavande prövar valsedlarnas giltighet och meddelar

Efter det de kuvert, som nedlagts i en urna, uttagits ur denna, uttagas valsedlarna ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter Konungens befallningshavande prövar valsedlarnas giltighet och medde-

(Gällande lydelse)

de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

(Föreslagen lydelse)

lar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 76 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. *Hava avgivna valsedlar icke förvarats på föreskrivet sätt, skola de förklarar ogilla, såframt ej skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med valsedlarna.*

80 §.

Är något — — — — — såsom obefintligt.

Är å valsedel utsatt partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, men har icke å sedeln, om den upptager namnen i en följd, det ena under det andra, såsom första namn, samt, om sedeln upptager särskilda efterträdarenamn, såsom första namn å dess vänstra sida upptagits namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen, anses samtliga namn å valsedeln såsom obefintliga.

Är å valsedel utsatt partibeteckning, som uppförts å den i 56 § 4 mom. omförmälda lista, men har icke å sedeln, om den upptager namnen i en följd, det ena under det andra, såsom första namn, samt, om sedeln upptager särskilda efterträdarenamn, såsom första namn å dess vänstra sida upptagits namnet på någon kandidat, som å nämnda lista uppförts under den beteckningen, anses samtliga namn å valsedeln såsom obefintliga. *Vid bedömandet av vilket namn som skall anses som det första skall hänsyn icke tagas till namn, som enligt första stycket är att betrakta såsom obefintligt.*

Finnas å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

Återstår efter tillämpning av vad i första stycket sägs å valsedel flera namn för själva riksdagsmannavalet än som enligt 59 § är medgivet, eller äro namn, som särskilt upptagits för val av efterträdare åt riksdagsman, flera än två, anses det eller de sista övertaliga namnen såsom obefintliga.

För val — — — — — såsom obefintligt.

95 §.

Valnämnden eller — — — ordentligen verkställas.

Kostnaden för — — — — — lämpliga vallokaler.

Röstmottagare å fartyg är berättigad att i den ordning Konungen bestämmer utfå ersättning av statsverket för nödiga utgifter för uppdragets fullgörande.

96 §.

Kuvert, varom — — — — — politiskt parti.

I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god

I 63 § omnämnda kuvert och ytterkuvert som avses i 73 § skola i god

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

tid före valet finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å *fast* postanstalt samt å svensk beskickning eller svenskt konsulat, där röstmottagning äger rum.

tid före valet finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten eller valnämnden ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten eller valnämnden uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Nyssnämnda ytterkuvert skola inom samma tid härjämte finnas tillgängliga å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger — — — — — 73 §§ sägs.

Blanketter till — — — — — eller magistraten.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

2) Lag

om ändring i kommunala vallagen den 6 juni 1930 (nr 253)

Härigenom förordnas, att 4 §, 11 §, 19 §, 20 §, 23 §, 28 §, 31 §, 35—38 §§, 40 §, 41 §, 44 §, 59 § och 60 § ävensom rubriken till 6 kap. kommunala vallagen den 6 juni 1930¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

4 §.

Röstberättigad äger — — — är mantalsskriven.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat stadgas i 6 kap.

Om rätt att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg stadgas i 6 kap.

11 §.

1 mom. Allmänna kommunalval — — — sistnämnda månad.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- och helgdag, som sist *tjugonde* dagen förut bestämmes av länsstyrelsen.

2 mom. Annat än allmänt kommunalval skall äga rum å sön- eller helgdag, som sist *trettiofemte* dagen förut bestämmes av länsstyrelsen.

Beträffande församling — — — — — är stadgat.

Sådant val — — — — — äger rum.

Om valdag — — — underrätta generalpoststyrelsen.

19 §.

1 mom. Då kommunalval — — — å kortet.

Röstkorten skola senast å *tjugofemte* dagen före valdagen eller, om korten avse flera val som förrättas å olika dagar, å samma tid före den första valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Röstkorten skola senast å *trettiofemte* dagen före valdagen eller, om korten avse flera val som förrättas å olika dagar, å samma tid före den första valdagen med posten översändas till de röstberättigade.

Upprättande och — — — — — vid valet.

2 mom. Har röstkort — — — — — erhålla röstkort.

Framställning om — — — — — till honom.

Röstkort må — — — — — före valdagen.

3 mom. Röstkort som — — — — — till efterrättelse.

4 mom. Närmare föreskrifter — — — — — av Konungen.

¹ Senaste lydelse av 4 §, 20 § 3 mom., 31 §, 41 §, 44 § 2, 4 och 5 mom. samt rubriken till 6 kap., se SFS 1942:177, av 23 §, se SFS 1952:265, av 11 § 2 mom. samt 20 § 1 och 2 mom., se SFS 1953:756, av 40 §, se SFS 1956:300, av 28 §, se SFS 1957:160, samt av 19 §, 35—38 §§, 44 § 3 mom., 59 § och 60 §, se SFS 1961:606.

*(Gällande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

20 §.

1 mom. När val av *landstingsmän, kommunalfullmäktige* eller *stadsfullmäktige* skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist *nittonde* dagen före valdagen kungörelse, som anslås på kommunernas anslagstavlor och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

- a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;
 - b) dag och tider för valet;
 - c) valstället för varje valdistrikt;
- samt*
- d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat.

2 mom. Om val av *municipalfullmäktige* skall i den beträffande fullmäktigsammanträde föreskrivna ordningen kungörelse sist *nittonde* dagen före valdagen utfärdas av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämman föreskrivna ordningen kungörelse sist *nittonde* dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom.

4 mom. I fråga — — — och kyrkofullmäktige.

1 mom. När val av *landstingsmän, kommunalfullmäktige* eller *stadsfullmäktige* skall äga rum, utfärdar länsstyrelsen därom sist *trettiöförsta* dagen före valdagen kungörelse, som anslås på kommunernas anslagstavlor och införes i ortstidningar.

I kungörelsen skall upptagas:

- a) antalet av dem, som skola väljas inom varje valkrets;
- b) dag och tider för valet;
- c) valstället för varje valdistrikt;
- d) erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning eller svenskt konsulat; *samt*

e) då fråga är om allmänt val, erinran om rätt för väljare att i vissa fall utöva rösträtt å svenskt fartyg utom riket.

2 mom. Om val av *municipalfullmäktige* skall i den beträffande fullmäktigsammanträde föreskrivna ordningen kungörelse sist *trettiöförsta* dagen före valdagen utfärdas av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom. a)—d).

3 mom. Om val av *kyrkofullmäktige* skall i den för kyrkostämman föreskrivna ordningen kungörelse sist *trettiöförsta* dagen före valdagen utfärdas, i stad av magistraten samt på landet av valnämndens ordförande. I kungörelsen skola upptagas de uppgifter, som angivas i 1 mom. a)—d).

23 §.

Val är — — — — — sedeln avser.

Valsedel bör — — — — — vilka åsyftas.

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, eller upptager valsedeln namn å någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt. *Äro* å valse-

Är något namn å valsedel överstruket, eller framgår med avseende å något där förekommande namn ej fullt otvetydigt, vem därmed åsyftas, eller upptager valsedeln namn å någon, som ej är valbar, anses sådant namn såsom obefintligt. *Återstår efter till-*

(Gällande lydelse)

del eller särskild del därav *upptagna* flera namn, än enligt 24 § är medgivet, anses det eller de sista, övertaliga namnen såsom obefintliga.

Äkta make må ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *ader-ton* dagar före valet.

28 §.

(Föreslagen lydelse)

lämpning av vad nu sagts å valsedel eller särskild del därav flera namn, än enligt 24 § är medgivet, anses det eller de sista, övertaliga namnen såsom obefintliga.

Äkta make må ingiva valsedel genom andra maken. Vill make begagna den rätt nu är sagd, skall valsedelsförsändelse anordnas tidigast *trettio* dagar före valet.

31 §.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning *eller* svenskt konsulat gälla vad i 6 kap. stadgas.

Ej må någon i annan ordning än nu är sagd utöva sin rösträtt; dock skall om rätt att i vissa fall avlämna valsedel inom riket å postanstalt samt utom riket å svensk beskickning, svenskt konsulat *eller svenskt fartyg* gälla vad i 6 kap. stadgas.

6 KAP.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning eller konsulat.

Om rätt för väljare att i vissa fall avlämna valsedel å postanstalt, beskickning, konsulat eller fartyg.

35 §.

1 mom. Vid allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, så ock vid annat kommunalval, beträffande vilket Konungen förordnat att röstmottagning å postanstalt skall äga rum å valdagen, må röstberättigad som på grund av vistelse å annan ort inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden, å valdagen avlämna valsedel å postanstalt. Vid val som nu sagts må den, som vårdas å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, å valdagen där avlämna valsedel, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där väljaren är uppförd i röstlängden.

Vid annat kommunalval än som av-

1 mom. Vid allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige och stadsfullmäktige, så ock vid annat kommunalval, beträffande vilket Konungen förordnat att röstmottagning å postanstalt skall äga rum å valdagen, må röstberättigad som på grund av vistelse å annan ort inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt vid valförrättning för det valdistrikt, där han är uppförd i röstlängden, å valdagen avlämna valsedel å postanstalt. Vid val som nu sagts må den, som vårdas *eller tjänstgör* å sjukvårdsanstalt inom riket, vid vilken postanstalt finnes inrättad, å valdagen där avlämna valsedel, ändock att sjukvårdsanstalten är belägen å den ort, där väljaren är uppförd i röstlängden.

Vid annat kommunalval än som

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

ses i första stycket må röstberättigad närmaste helgfria dag före valdagen avlämna valsedel å postanstalt, om det med skäl kan antagas att den röstberättigade på grund av vistelse å annan ort inom riket eller på grund av vård å sjukvårdsanstalt inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen.

2 mom. Kan med — — — — —

3 mom. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs eller till följd av omständighet som angives i 1 mom. andra stycket icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer.

avses i första stycket må röstberättigad närmaste helgfria dag före valdagen avlämna valsedel å postanstalt, om det med skäl kan antagas att den röstberättigade på grund av vistelse å annan ort inom riket eller på grund av vård eller tjänstgöring å sjukvårdsanstalt inom riket är förhindrad att utöva sin rösträtt å valdagen.

— inom riket.

3 mom. Vistas röstberättigad utom riket och kan med skäl antagas, att han till följd härav eller till följd av tjänsteutövning som i 2 mom. sägs eller till följd av omständighet som angives i 1 mom. andra stycket icke kan utöva sin rösträtt å valdagen inom riket, äger han avlämna valsedel å svensk beskickning eller svenskt konsulat, som Konungen bestämmer. *Tillhör i fall som nu sagts den röstberättigade besättning eller annan personal å fartyg, där röstmottagning enligt vad nedan är stadgat skall anordnas, eller är han passagerare å dylikt fartyg, må han ock avlämna valsedel å fartyget.*

Förekommer, då allmänt val av landstingsmän, kommunalfullmäktige eller stadsfullmäktige skall förrättas, anledning till antagande, att svenskt fartyg kommer att befinna sig utom riket under den tid, då röstmottagning enligt 37 § sker inom riket, äger Konungen på därom gjord framställning föreskriva, att röstmottagning utom riket skall, om hinder härför icke uppkommer, äga rum å fartyget. Konungen meddelar närmare bestämmelser om behörighet att göra sådan framställning och om den ordning, vari framställningen skall ske.

4 mom. Valsedel som — — — — i röstlängden.

36 §.

Väljare som avlämnar valsedel enligt 35 § skall innehava röstkort. *Är väljaren ej för röstmottagaren känd, skall han styrka sin identitet.*

Väljare, som avlämnar valsedel enligt 35 §, skall innehava röstkort. *Vid röstmottagning å fartyg må dock den, som innehar sjöfartsbok, avlämna valsedel, ehuru han icke kan förete röstkort.*

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Väljare, som ej är för röstmottagaren känd, skall styrka sin identitet.

37 §.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *den han* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *adertonde* dagen före valdagen till och med valdagen eller, vid annat kommunalval än som avses i 35 § 1 mom. första stycket, närmaste helgfria dag före valdagen. Utom riket skall röstmottagning ej i något fall äga rum längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet.

Röstmottagare är inom riket den postfunktionär, som enligt av generalpoststyrelsen meddelade föreskrifter därtill utses, samt utom riket beskickningens eller konsulatets chef eller *fartygets befälhavare eller den någon av dem* i sitt ställe sätter.

Röstmottagning skall äga rum från och med *trettionde* dagen före valdagen till och med valdagen eller, vid annat kommunalval än som avses i 35 § 1 mom. första stycket, närmaste helgfria dag före valdagen. Utom riket skall röstmottagning ej i något fall äga rum längre än till dess avgivna valsedlar, enligt vad i 40 § sägs, skola insändas till överståthållarämbetet eller *översändas till beskickning eller konsulat för vidarebefordran till ämbetet.*

Röstmottagning å ————— en timme.

De väljare ————— sina valsedlar.

Ej må ————— väljande tillåtas.

Å postanstalt ————— denna lag.

Där röstmottagning ————— till kännedom.

Där röstmottagning skall äga rum å fartyg, skall fartygets befälhavare bestämma dagar och tider samt ställe å fartyget för röstmottagningen. Vad befälhavaren härutinnan bestämt skall genom anslag eller på annat lämpligt sätt bringas till de ombordvarandes kännedom.

38 §.

Vid röstningen ————— i 60 §.

Väljaren skall med ledning av röstkortet ifylla ytterkuvertet. Väljare, som enligt 36 § avlämnar valsedel utan att innehava röstkort, skall på lämplig plats å ytterkuvertet teckna uppgift om fullständigt namn, yrke eller titel, födelsetid, födelsenummer, om detta är för honom känt, mantalskrivningsort samt bostads- och postadress.

Väljaren skall personligen inställa

Väljaren skall personligen inställa

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort samt avlämna ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 1 mom. andra stycket, 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val röstningen avser.

Väljaren skall — — — — — till röstmottagaren.
 År valkuvert — — — — — för avlämnandet.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

sig hos röstmottagaren. Han skall därvid förete sitt röstkort. *I fall, där röstkort enligt 36 § icke erfordras, skall väljaren, om han icke innehar röstkort, i stället uppvisa sin sjöfartsbok. Väljaren avlämnar ytterkuvertet vederbörligen ifyllt, sedan han å detsamma inför röstmottagaren tecknat sitt namn. Sker röstningen före valdagen, skall väljaren å ytterkuvertet teckna uppgift rörande den omständighet, som för honom enligt 35 § 1 mom. andra stycket, 2 eller 3 mom. kan medföra rätt till sådan röstning.*

Finnes ytterkuvertet vara i behörig ordning ifyllt och föreligger ej anledning antaga, att väljaren är annan än den röstkortet eller sjöfartsboken avser, samt synes, där röstningen sker före valdagen, den å kuvertet tecknade uppgiften om anledningen härtill sannolik, erhåller väljaren av röstmottagaren ett valkuvert, försett med valbeteckning för det val röstningen avser.

I sammanhang härmed antecknas väljarens namn samt den myndighet, som enligt vad känt är skall verkställa sammanräkning av de vid valet avgivna rösterna, å en särskild förteckning, vilken föres enligt av Konungen fastställt formulär.

Därefter tillsluter röstmottagaren ytterkuvertet.

40 §.

Ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, översändes av röstmottagare inom riket till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen, samt av röstmottagare utom riket till överståthållarämbetet. I det senare fallet skola ytterkuverten vara inlagda i omslag, och skall, där insändandet sker med post, försändelsen anordnas som värdepост. Översändandet skall ske från röstmottagare inom riket omgående samt från röstmottagare utom riket i så god tid, att kuverten kunna beräknas vara överståthållarämbetet till

Röstmottagare inom riket skall omgående översända ytterkuvert, vari valkuvert eller valsedelsförsändelse inlagts, till den myndighet, som skall verkställa röstsammanräkningen.

Röstmottagare utom riket skall översända nämnda ytterkuvert till överståthållarämbetet; dock må röstmottagare å fartyg i stället översända kuverten till svensk beskickning eller svenskt konsulat för vidarebefordran till överståthållarämbetet. Ytterkuverten skola vara inlagda i omslag och skall, där ytterkuverten sändas med post, försändelsen anordnas som vär-

(Gällande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

handa sist å fjärde dagen efter valda-
gen.

depost. Översändandet skall ske i så
god tid, att kuverten kunna beräknas
vara överståthållarämbetet till handa
sist å fjärde dagen efter valdagen.

41 §.

Ytterkuvert, som — — — — verkställa
Över ytterkuvert, som från röst-
mottagare inkommit till myndighet,
som har att verkställa röstsamman-
räkning, skall särskild förteckning
föras. Kuverten skola förvaras under
lås.

Ytterkuvert, som från röstmottaga-
re inkommit till myndighet, som har
att verkställa röstsammanräkning,
skola numreras i löpande följd. Efter
varje tillfälle, då ytterkuvert numre-
rats, skall antalet antecknas i särskilt
protokoll. Kuverten skola förvaras
under lås.

44 §.

1 mom. Å utsatt — — — — öppna dörrar.

2 mom. Hava ytterkuvert inkom-
mit från röstmottagare, räknas ku-
verten, och antalet jämföres med den
över sådana kuvert förda förteck-
ningen.

2 mom. Hava ytterkuvert inkom-
mit från röstmottagare, räknas ku-
verten, och antalet jämföres med det
över sådana kuvert förda protokollet.

Inkomma ytterkuvert — — — — på valet.

3 mom. Därefter granskas ytter-
kuverten och därå tecknade uppgif-
ter. Förekommer skälig anledning an-
taga, att ytterkuvertet blivit efter till-
slutandet öppnat, eller finnas flera
ytterkuvert härröra från samma väl-
jare, lämnas dessa ytterkuvert orub-
bade, och däri inneslutna valsedlar
inverka ej på valet. Lag samma vare,
där väljaren icke är i röstlängden för
det åt ytterkuvertet angivna val-
distriktet upptagen såsom röstberät-
tigad vid valet eller där denne har
utövat sin rösträtt vid valförrätt-
ningen.

3 mom. Därefter granskas ytterku-
verten och därå tecknade uppgifter.
Förekommer skälig anledning antaga,
att ytterkuvertet blivit efter tillslutan-
det öppnat, eller finnas flera ytter-
kuvert härröra från samma välja-
re, lämnas dessa ytterkuvert orub-
bade, och däri inneslutna valsedlar
inverka ej på valet. Lag samma vare,
dels då väljaren icke är upptagen så-
som röstberättigad vid valet i det val-
distrikt, som angivits på ytterkuver-
tet, eller, om väljaren jämlikt 36 §
avlämnat valsedel utan att innehava
röstkort, i valdistrikt å den mantals-
skrivningsort, som angivits å ytter-
kuvertet, dels ock då väljaren utövat
sin rösträtt vid valförrättningen.

Övriga ytterkuvert — — — — såsom ogillt.

4 mom. Valprotokollen uppläsas
och granskas. Sigillen å omslagen
jämföras med de sigill, som äro av-
tryckta å protokollen. Förekommer
därvid ej skälig anledning antaga, att
omslag blivit efter tillslutandet öpp-
nat, brytes förseglingen. I annat fall
lämnas omslaget orubbade, och däri
inneslutna valsedlar inverka ej på va-
let.

4 mom. Valprotokollen uppläsas,
därest så påkallas, samt granskas. Si-
gillen å omslagen jämföras med de
sigill, som äro avtryckta å protokol-
len, varefter omslagen brytas.

(Gällande lydelse)

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning.

(Föreslagen lydelse)

5 mom. De kuvert, som nedlagts i en urna, uttagas ur denna. Valsedlarna uttagas ur dessa kuvert och ur de från valförrättarna insända valkuverten. De sålunda uttagna valsedlarna jämte, där förfarande som avses i 34 § 1 mom. ägt rum, de från valförrättarna insända valsedlarna granskas, varefter myndigheten prövar valsedlarnas giltighet och meddelar de beslut, vartill valsedlarna och protokollen, med hänsyn jämväl till enligt 43 § sista stycket inhämtade upplysningar, må giva anledning. *Hava avgivna valsedlar icke förvarats på föreskrivet sätt, skola de förklaras ogiltiga, såframt ej skälig anledning förekommer till antagande, att obehörig åtgärd icke vidtagits med valsedlarna.*

59 §.

Valnämnden eller — — — — — ordentligen verkställas.
Kostnaden för — — — — — i 26 §.

Röstmottagare å fartyg är berättigad att i den ordning Konungen bestämmer utfå ersättning av statsverket för nödiga utgifter för uppdragets fullgörande.

60 §.

Kuvert, varom — — — — — statsverkets försorg.
I 26 och 29 §§ — — — — — mot ersättning.
Kuvert, som — — — — — politiskt parti.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Sistnämnda ytterkuvert skola inom samma tid finnas tillgängliga även å postanstalt samt å svensk beskickning eller svenskt konsulat, där röstmottagning äger rum.

I 29 § omnämnda kuvert av de slag, som erfordras för inom valdistriktet förekommande val, samt ytterkuvert, som avses i 38 §, skola i god tid före varje val finnas tillgängliga på landet hos ordförande och ledamöter i valnämnd och i kommunalnämnd samt i stad hos magistraten ävensom hos de tjänstemän eller andra personer, åt vilka magistraten uppdrager att i sådant hänseende tillhandagå väljarna. Sistnämnda ytterkuvert skola inom samma tid finnas tillgängliga även å postanstalt samt å svensk beskickning, svenskt konsulat eller svenskt fartyg, där röstmottagning äger rum.

Det åligger — — — — — 27 och 38 §§ sägs.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Stockholm den 22 mars 1962

På konstitutionsutskottets vägnar:

TORSTEN ANDERSSON

Närvarande:

från första kammaren: herrar Torsten Andersson, Damström, fru Segerstedt Wiberg*, herrar Georg Pettersson, Sveningsson, Olsén*, Kronstrand, Erik Olsson och Enarsson; samt

från andra kammaren: herrar Spångberg, Andersson i Linköping, von Friesen*, Magnusson i Tumhult, Adamsson, Bengtsson i Halmstad, Nilsson i Östersund, Hammar, Braconier och Boo*.

* Ej närvarande vid justeringen.